

საქართველო

IX წ.

საყოველთაო გაზეთი.

IX წ.

№ 13.

კვირა, 25 მარტი 1901 წელსა.

№ 13.

გაზეთის ფასი: ერთი წლით თფილისში 7 მან., ნახევარი წლით 3 მ. 50 კ., თფილისს გარეთ ერთი წლით 8 მან., ნახევარი წლით 4 მან., სამი თვით 2 მან., თითო ნომერი—სამი შური.

ხელას-მოწერა დაიღება: თფილისში—„წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების“ კანცელარიაში, და „კვალის“ რედაქციაში, საპიორის ქ., № 15.

ტელეფონი № 734.

ფოსტის ადრესი: Тифлисъ, редакція „КВАЛИ“.

შინაარსი. მე-XIX საუკუნის მოღვაწენი.—შინაური მიმოხილვა.—სხვა-და-სხვა ამბები.—კორესპონდენცია.—შინაგან საქმეთა მინისტრის ცირკულიარი.—რუსეთის ცხოვრება.—საზღვარგარეთ.—ცოლი და ქმარი, მოთხ. ეგ. ნინოშვილისა.—გაზაფხული, ლექსი ი. ევლოშვილისა.—ქუთაისი და ხონი, სტ. შავდასის.—ბიბლიოგრაფია რაქდენ ალაძისა.—ახალ-სენაკის სტამბა-წიგნის მალაზიის დახურვის გამო კ. თავართქილაძისა.—განცხადებები.

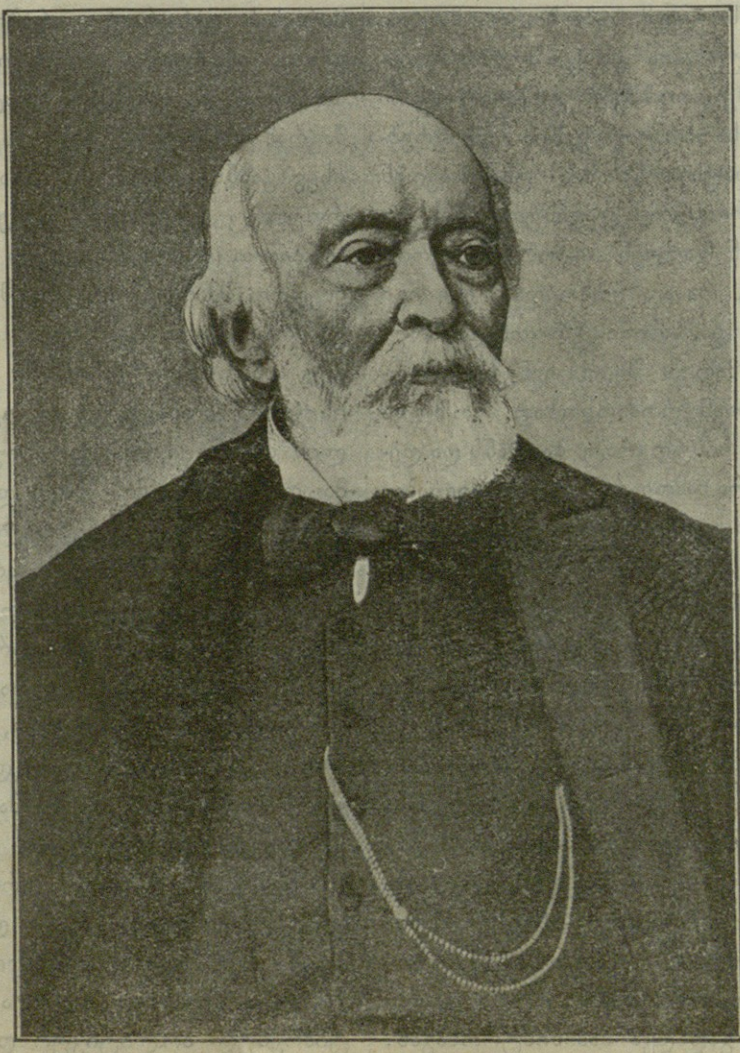
ვაყსადებთ ხელის-მომწერთა საყურადღებოთ, რომ ვისაც ორი მანეთის მეტი არა აქვს შემოცანილი, ამ თვის ვასულიდან გაზეთის ვაზენა მოესპობა.

მე-XIX საუკუნის მოღვაწენი.

II. ნაციონალისტები.

2. კ. ა. შ. უ. ტ. ა.

შველამ იცის, რომ ავსტრიის სამეფოს მეორე ნახევარს შეადგენს ვენგრია, რომელსაც მინიჭებული აქვს სრული თვით-მმართველობა, საკუთარი პარლამენტი, სამინისტრო, ბიუჯეტი, მხედრობა და სხ. ერთი სიტყვით, ვენგრია თითქმის დამოუკიდებელი ქვეყანაა და ავსტრიასთან ერთდება მხოლოდ საერთო ტახტით. მაგრამ იყო დრო, და მას აქეთ არც ისე დიდი ხანია, რომ ვენგრია ავსტრიის ერთ მონა-მორჩილ პროვინციას შეიცავდა, მოკლებულს თვით-მმართველობასა და დამოუკიდებლობას. და აი, ვენგრიამ განვლო ეს მისი დამპყრობელი ხანა და მიაღწია იმას, რაც დღეს აქვს. ამ პროცესის ერთი შესანიშნავი წარმომადგენელი

და ვენგრიის თავისუფლებისათვის დიდი მებრძოლი არის კოშუტი.

ლიუდვიგ კოშუტი, შვილი გალარიბებული აზნაურისა, დაიბადა 1802 წ. მან შეისწავლა იურისპრუდენცია და ჩაეწერა ვექილთა შორის. შესანიშნავმა მქვერმეტყველობამ მას შესძინა დიდი პრაქტიკა და მოუბოვა დიდი გავლენა სამშობლო ქალაქში. 1831 წ. ის გადავიდა ვენგრიის დედა-ქალაქ ბუდაპეშტში. 1832 წ. მას ჩააბარეს „ლანდტაგის გაზეთის“ რედაქტორობა, საიდანაც გაისმა მისი ძლიერი ხმა თავისუფლებისათვის. „ეს გაზეთი იყო პირველი გამოცემა, რომელიც აგებინებდა საზოგადოებას ლანდტაგის (ანუ სეიმი) ბუკობას და გადაწყვეტილებას, აგრეთვე ის შეიქმნა მიზეზათ გონებრივი მოძრაობისა ვენ-

გრიაში“—სწერს ერთი ბიოგრაფი. შეშინებულმა მთავრობამ აკრძალა გაზეთის გამოცემა, კომუტმა ამას ყურადღება არ მიაქცია და განაგრძნო გაზეთის გამოცემა, მაშინ ის დააპატიმრეს და ოთხი წლის ციხე გადაუწყვიტეს. ამ გადაწყვეტილებამ ისეთი ძლიერი წინააღმდეგობა გამოიწვია ხალხში, რომ მთავრობა იძულებული გახდა ვადის გასვლამდის განეთავისუფლებია კომუტი. განთავისუფლებულ კომუტს შეუგროვეს 10,000 ფლორინი და ისიც შეუდგა აგიტაციის მთელს ვენგრიაში. 1847 წ. ის აირჩიეს ლანდტაგის წევრათ და გამოსცა თავისი პოლიტიკური პროგრამა: განთავისუფლება გლეხებისა, მწერლობის თავისუფლება, გაუქმება გლეხთა მუქთა შრომისა ბატონების თუ სახელმწიფოს სასარგებლოთ და სხ. კომუტი შეიქმნა ოპოზიციის ზომიერი მეთაური. 1848 წ. პარიზის რევოლუციამ გადმოხეთქა ავსტრიაში და ვენაში მოხდა აჯანყება. კომუტი ერთიანათ მიეცა რევოლუციურ მოძრაობას, დასტოვა თავისი ზომიერობა და გამოიწვია რადიკალური მოძრაობა. 3 მარტს ავიდა ის ლანდტაგის ტრიბუნაზე და წარმოსთქვა ისტორიული სიტყვა. „ჩვენ ვაგორებთ სიზიფის ლოდს, —დაიწყო მან,—და უძრავობისაგან წარმოშობილი ტკივილებით გარემოცულია ჩემი სული. დიახ, რაღაც სულის შემხუთავი ორთქლი გვახრჩობს ჩვენ. ვენის მთავრობის კორიდორებიდან ჰქრის ჩვენი გამათახსირებელი ქარი, რაიცა ასუსტებს ჩვენს ნერვებს და აბნეივებს ჩვენს გონებას... ჩემი ღრმა რწმენაა, რომ ჩვენი მეფის გვარის მომავალი შეკავშირებულია სამეფოს სხვა-და-სხვა ხალხთა ძმობასთან, ხოლო ეს ძმობა არსებულ ერთა პატივისცემითურთ შეიძლება მხოლოდ კონსტიტუციის საშუალებით. ჯალათი და კონდახი ერთი უსაწყლესი შემაერთებელი საშუალებაა“. ამ სიტყვამ ააბოზოქრა მთელი ვენგრია. მაშნვე შედგა დეპუტაცია და კომუტის მეთაურობით ვენაში მეფის წინაშე გაიგზავნა კონსტიტუციის და თვით-მმართველობის გამოსათხოვათ. ვენის მცხოვრებლები კომუტს აღტაცებით დაუხვდნენ: მას უმართავდნენ დაუსრულებელ ოვაციებს, როგორც თავისუფლების და ჩაგრულთა წინამორბედს. ამან გავლენა იქონია მთავრობაზე და კომუტს მიანიჭა ის, რასაც ითხოვდა, ესე იგი კონსტიტუცია პარლამენტით და სამინისტროთი და სრული თვით-მმართველობა. 17 მარტს შედგა ვენგრიის პირველი სამინისტრო ბათიანის თავმჯდომარეობით, კომუტს ჩააბარეს ფინანსები. მაგრამ არისტოკრატ ბათიანს და დემოკრატ კომუტს შორის ჩქარა ჩამოვარდა განხეთქილება. ბათიანმა თავისი მოქმედებით გამოიწვია კროატოლთა უკმაყოფილება და ამბოხებაც. ამ დროს ვენაში მთავრობამ გაიმარჯვა რევოლუციონერებზე და დაიწყო რეაქცია. ვენის მთავრობამ კიდევ უფრო ააღელვა კროატელები ვენგრიის წინააღმდეგ, რომ ამით დაესუსტებია ვენგრია. ახლა-კი მიხვდნენ, თუ რა სწადდა ავსტრიას და კომუტმაც წარმოსთქვა შესანიშნავი სიტყვა პარლამენტში (11 ივლისი 1848 წ.), რაიცა ასე დააბოლოვა: „რომ სამინისტრომ იხსნას სამშობლო განსაცდელისაგან, საქირაო მთელი ერის თავის დადება, მთელი მისი ძალღონის ამოძრავება. ამისათვის მე ვითხოვ 200,000 მეომარს და 42 მილიონ ფლორინსო“. აღფრთოვანებული პარლამენტი ერთხმად მიემხრო ორატორს და შეუდგნენ საომრათ მზადებას. ბათიანი გადადგა სამინისტროსაგან.

მეფემ არ იცნო ახალი სამინისტრო და ვენგრიის წინააღმდეგ გაგზავნა ჯარები, რომელიც დამარცხებულ იქმნა ბუდაპეშტთან. ახლა-კი გამოცხადდა აშკარა განდგომა და კომუტი შეიქმნა მეთაური ეროვნული დაცვისა. კომუტი ჩქარა მიხვდა იმას, რომ ვენგრიის კონსტიტუცია მქიდროთ შეკავშირებულია ავსტრიის კონსტიტუციასთან და, მაშასადამე, გამარჯვება ვენის რევოლუციისა იქნებოდა გამარჯვება ვენგრიისა. და აი, კომუტი 46 ათასი კაცით გაემგზავრა ვენის მისახმარებლათ. მას მთავრობამ გამოაგება 100,000 ჯარი და ვენის ახლოს არ მიუშვა. ვენის რევოლუციონერთა ცდამ—კომუტის ჯართან შეერთებულებიყვენ—ამათ ჩაიარა და თვით კომუტიც იძულებული გახდა ისევ ვენგრიის საზღვრებში შექოსულიყო. ვენაში გაიმარჯვა რეაქციამ, მეფე ფერდინანდი გადადგა და ტახტზე ავიდა ფრანც იოსები, რომელმაც ვენის დასასჯელათ დიდი ჯარი გაგზავნა თავადი ვინდიშგრეცის წინამძღოლობით. კომუტი და მისი ამხანაგები გამოაცხადეს ქვეყნის მოღალატეებათ. ამანიართ, ომი ავსტრიასა და ვენგრიას შორის დაიწყო. კომუტმა მოიარა მთელი ვენგრია და მოჰკრიბა დიდძალი სარევოლიუციო ჯარი. ავსტრიის ჯარი მიადგა ბუდაპეშტს, კომუტის მთავრობა გადავიდა მეორე ქალაქში, ამასთანავე ვენგრია გამოაცხადა დამოუკიდებელ რესპუბლიკათ, რომლის დროებითი მმართველათ კომუტი დაინიშნა. ავსტრიის ჯარები დაამარცხეს და ასე დემოკრატიულმა ვენგრიამ ძირი მოიმარგა. ავსტრიამ შემწეობა სთხოვა რუსეთს, რომელმაც გამოჰგზავნა 130,000 მეომარი პასკევიჩის სარდლობით. კომუტმა „ცივილიზაციის“ და „კაცთ-მოყვარეობის“ სახელით მიმართა ევროპას და დახმარება სთხოვა. ამასობაში ავსტრიის და რუსეთის შეერთებულმა ჯარებმა დაამარცხეს ვენგრიის ჯარები. ავსტრიის მთავრობა გამაგრდა ვენგრიაში, კომუტი და მისი ამხანაგები სათათრეთში გაიქცნენ. კომუტი ავსტრიის თხოვნით აქ დაიქირეს, მაგრამ რამდენიმე ხნის პატიმრობის შემდეგ ხვანთქარმა ისევ გაანთავისუფლა. მთავრობამ მოსპო კონსტიტუცია როგორც ავსტრიაში, ისე ვენგრიაში. ვენგრია გახდა უბრალო დამორჩილებულ პროვინციათ და დაუნიშნა სამხედრო მმართველი. კომუტი გადავიდა ამერიკაში და გამართა დიდი აგიტაცია ვენგრიის სასარგებლოთ. შემდეგ დაბრუნდა ევროპაში და მაძინისთან ერთად დააარსა ინტერნაციონალური დემოკრატიული საზოგადოება, რომლის მიზანი იყო რევოლუციური მოძრაობის გამოწვევა მთელს ევროპაში. მანვე დააარსა ეგრედ წოდებული გენუას კომიტეტი ვენგრიელთა, პოლონელთა და იტალიელთა შესაერთებლათ საერთო ბატონის—ავსტრიის წინააღმდეგ საბრძოლველათ. მან შეადგინა ვენგრიელთა ლეგიონი და დაენმარა გარიბალდს თავის ომებში (1859 და 1866 წლ.) და სამუდამოთ დასახლდა იტალიაში.

ავსტრიის მთავრობამ, დამარცხებულმა 1859 წ. იტალიელთა მიერ, აშკარათ დაინახა, რომ ძველი პოლიტიკური სისტემით ქვეყნის მართვა აღარ შეიძლებოდა და შემოიღო კონსტიტუცია. ვენგრიას მიენიჭა პარლამენტი, სამინისტრო და თვით მმართველობა. ასპარეზზე გამოვიდნენ შუათანა მოღვაწენი დეაკის მეთაურობით და შეუდგნენ შემარჩებელ პოლიტიკის ქადაგებას. ამასთანავე გამოიცა საერთო ამნისტია ყველა გაქცეულთა და დაპატიმრებულ პოლიტიკურ დამნაშავეთათვის. ამით არ ისა-

რგებლა კომუტმა, ის ვერ შეურიგდა ლიბერალურ და დამოკიდებულ ვენგრიას და თუმცა ის ბუდაპეშტში დეპუტატთა აირჩიეს, მაგრამ მან არ მიიღო ეს არჩევა და არ შემოვიდა სამშობლოში. ის გადაიხვეწა იტალიაში 1894 წ. და დიდის ამბით გადასვენეს ვენგრიაში. მას დასტიროდა მთელი ევროპა, მთელი მოწინავე კაცობრიობა, როგორც უდიდეს დემოკრატს და თავისუფლების მებრძოლს.

პირობების მიხედვით შინაური მიმოსილება.

დღეს წინათ ჩვენ ვწერდით, ვარჯი იქნება თფილისის ნაფიც ვეჟილთა პრიონციის ქალაქთა ვეჟილებშაჲ შიბაძონ და დაარსონ ვეჟილთა კომისია ლარინი ხალხისათვის მუქთად დარღვებს მისაცემათ: და აი, ეს ასე მალე განახორციელეს ქუთაისის ვეჟილებშა. ამ თვის 11-ს აქ კიდევაც ამოუჩვენიათ ამ კომისიის თანამდებობის პირნიც და გუბერნატორსაც ბრძანება გაუცია კერძო სავეჟილო კანტორები ქუთაისში დაიკეტოს და გაქირვებული ხალხის ძარცვას ბოლო მოეღოს. ამნაირათ, ქუთათურთ ამიერიდან შეეძლებათ მცირე ჯილდოთი ან სრულიად მუქთად მიიღონ იურიდიული დახმარება, დახმარება მართალი და სწორი და მით, აბლაკატთა ბრძკალებისაგან განთავისუფლდენ ქუთაისის ადვოკატებს ესაყვედურებოდენ, სპეციალურ კონდას მხოლოდ თავის სასარგებლოდ იყენებენ და საზოგადოებას არავითარ სამსახურს არ უწევენ და ეს მართლაც ასე იყო დღევანდლომდის, დღეს-კი იმათ მოუწადინებიათ შეერთებული ძალ-ღონით საზოგადოებასაც დაეხმარონ და მით თავისი კერძო, ვიწროთ შემოფარგლული სამოქმედო ფარგლიდან გამოვიდენ. იმედი უნდა ვიქონიოთ, რომ ამ ახალ გზას ისინი აღარ გადასცდებიან და, პირიქით, კიდევაც უფრო და უფრო გააგანირებენ. არსად იმდენი საჩივრები არ არის, რამდენიც იმერეთშია, არსად ისე არ ეტანებიან სასამართლოებს, როგორც აქ და ასეთ პირობებში გაქირვებულთა შველა და ამდვილი გზის ჩვენება სწორედ ზეცილიდან ჩამოვარდნილი მანანაა. მაგრამ ვაი თუ ახლად დაწყებული საქმე ჩქარა ჩაქრეს და თანაც კერძო სავეჟილო კანტორებიც დახურული დარჩეს. ამას მომავალი დავგანახებებს.

ამ კომისიის მოხელეთა არჩევაში ერთ საყურადღებო გარემოებასაც ვამჩნევთ. თავმჯდომარის ამხანაგათ არჩეულ იქმნა დ. კვიციანი, რომელსაც მეორე ნაფიცი ვეჟილი ბ. ს. ჯაფარიძე ამტყუნებს იურიდიულ სიყალბის ჩადენაში. ეს საქმე, ორივეს თანხმობით, გამოსარკვევათ და მსჯავრის დასადებათ გადაეცა მათ ამხანაგთ, ნაფიც ვეჟილთ. ჩვენ ამის შესახებ არ გამოგვითქვამს ჯერ ჩვენი აზრი და არც ახლა ვამბობთ, რაკი საქმე ამხანაგთა ან მედიატორეთა სასამართლოს გადაეცემა—გონიერება მოითხოვს მათ გადაწყვეტილებას მოგუცადოთ და არა წინდაწინვე წასჩურობით მწერლობის საშუალებით ამა თუ იმ ამხარის გამტყუნება. ჩვენ ჯერ არ ვიცით, რომელია მართალი, ბ. კვიციანი თუ ბ. ჯაფარიძე; ამას აღრე ვაგვაგებინებენ მათი ამხანაგები, მაგრამ ამ უკანასკნელთა გულის ზრახვას რამოდენიმეთ ვაგტყობინებს მათ მიერ კვიციანის და არა ჯაფარიძის არჩევა კომი-

სიაში. თუ ბ. კვიციანი მტყუნანათ მიაჩნიათ ჯაფარიძის ბრალდებში; ე. ი. თუ მან მართლა მოიმოქმედა იურიდიული სიყალბე—და მაინც მას ანიჭებენ ასეთ საპატიო თანამდებობას, ცხადია, ქუთათური იურისტებიც ამართლებენ ასეთ დანაშაულობას და მით ისინიც კვიციანის მეორე პირნი ცოფილან და მეტი არაფერი. ამ შემთხვევაში ბ. კვიციანი, როგორც კვიციანი, ჰქრება ბ. ჯაფარიძის ბრალდებისაგან და მის ალავს იტყოს ქუთაისის იურისტთა მთელი კორპორაცია, რომელიც, როგორც გაბიროვნებული კვიციანი, ბრალდებულის სკამზე უნდა დაჯდეს, ხოლო ბ. ჯაფარიძე კი—ბრალდებულის. ერთი სიტყვით, ამკარაა რომ ქუთაისის იურისტები მხარს უჭერენ ბ. კვიციანის და, მაშასადამე, ბ. ჯაფარიძეც აი, ამათ უნდა შეებრძოლოს და კვიციანის დახასიათებით დაგვიხასიათოს მისი მფარველობაც. და ამთუ ბ. ჯაფარიძემ ეს ვერ შესძლო, თუ ის მტყუნანი გამოვიდა ამ საქმისაგან, ცხადია იმას აღარ დაეღამილება თავის ამხანაგთა შორის და ნაფიც ვეჟილთა კორპორაციიდანაც უნდა გამოვიდეს. აი ასე ვართუდდა ამ ქაშაშთ კვიციანი-ჯაფარიძის საქმე და კარგი იქნება ამის შესახებ დროზე მოგვაწვდიდენ რამიმე გადაწყვეტილებას.

თფილისის სთავად-აზნაურთა მამულების გამგე კომისიის ამგები ქართული თეატრის შესახებ არა ერთხელ გვსმენია. ამ კომისიის წყალობით ქართულ დრამატიულ საზოგადოებას გადახდა ჯარიმები და კინალამ ვალში ჩაიფლა. ეს ყველამ იცის და ამის განმეორება საჭირო აღარ არის. მაგრამ ყველამ არ იცის, რანაირი პირებისაგან შედგება ეს კომისია და ვის ჰქონია მინდობილი მილიონათ ღირებული შენობების მართვა-გამგეობა. ამ პირებს ასე გვაცნობს თფილისის ოლქის სასამართლოს 16 მარტის განჩინება. 1900 წ. 5 ოქტომბერს ყოფილა სხდომა გამგე კომისიისა და ლაბარაკი დაუწყიათ თეატრის ელექტრონით განათების შესახებ. აქ აღუძრავთ კითხვა, თუ ვინ უნდა ზღოს ის ზარალი, რომელიც თავად-აზნაურობას მოუვიდა „უნიონთან“ ხელ-შეკრულობის უწყსოთ შედგენის გამო. წვერს კომისიისას ბ. ყავრიშვილს, სხვათა შორის, უთქვამს: ჩვენ შორის გვირგვია ერთი წვერი ქურდა და მექრთამე, რომლის წყალობითაც ჩვენ ეს საქმე მოგვივიდაო. ამაზე მეორე წვერს გედევანიშვილს უთქვამს—„ქურდი და მექრთამე შენა ხარო“ და სხ. ამ გინებას მოჰყოლია ცემა, ცემას კიდევ გედევანიშვილის საჩივარი: ყავრიშვილმა მცემაო და ბოლოს ყავრიშვილის გამართლება. ახლა, ერთი მითხარით, როგორ მოგწონთ ეს კომისია, რომლის წვერები ერთმანეთს ქურდობას და მექრთამეობას აბრალბდენ? განა ასეთ ერთი მეორის მოქიშვე პირთ მიენდობათ საერთო საქმე, და ისიც ფულის საქმე, საწარმოებლათ? ახლა აღვილათ ასახსნელია, თურატომ ვერ შეუსრულა კომისიამ პირობა დრამატიულ საზოგადოებას და მით ის განსაცდელში ჩააგდო...

თფილისის თვით-მმართველობამ ამდენი ხანია ერთ უბრალო საქმეს ვერ მოაბა თავი. ის ებრძვის ყასბებს და ვერა გზით ვერ დაიმორჩილა. საბჭო გამოსცემს ერთ ნიხრს, ყასბები-კი მეორე ნიხრით ვაქრობენ. და ასე, ვართ ხორცის მყიდველები ამ მებრძოლთა

შორის გამოქყეტილი. მაგრამ ყასბებს საბჭოს და ქალაქელთა დამორჩილება არ უკმარებია და მოუნდომებია სოფელთა დამორჩილება. მათ შეუდგენიათ ამხანაგობა, რომლის თვითოეული წევრი ვალდებულია საკლავო საქონელი ერთ ალაგას იყიდოს, რასაკვირველია, იმ ფასებში, რაშიაც სხვები ყიდულობენ ასეთ პირობებში. კონკურენცია ყასბათა შორის ისპობა და კონკურენცია საქონლის გამყიდველთა შორის მატულობს. შეამხანაგებული ყასბები რანაირი მაზანდაც სურთ, ისეთს დაადებენ საქონელს და სოფლის ხალხიც იძულებული იქნება მათს მაზანდაც დაემორჩილოს. ამნაირათ, ყასბები შეთანხმებულათ იყიდინან საკლავს იაფათ და შეთანხმებულათვე გაყიდინან ხორცს ძვირათ! ერთი დაკვრით ორი კურდღელი კვდება! ამას არაფრით არ მოვევლება მანამდის, სანამ თვით ქალაქი არ გახსნის საყასბოს და ყასბებს არ შეეცილება. თუკი ბათომში მოახერხეს ეს, რატომ თფილისში არ შეიძლება მოხერხდეს?..

სხვა-და-სხვა ამბები.

ქუთაისის დრამატიულმა დასმა დაასრულა თავისი გასტროლები თფილისში. უნდა ითქვას, რომ საზოგადოება ძალიან გულ-გრილათ შეხვდა ამ დასის წარმოდგენებს. ამის მიზეზია ორი: ერთი უდროოდ-დროობა, როცა თითო კაპეიციკი სალდგომოთ ინახება და იხარჯება, ხოლო მეორე მიზეზი თვით დასია. გარდა მესხიშვილისა და ჩხეიძის ქალისა (აგრეთვე რამოდენიმე გვეტაძის ქალი-სა) დასი არფითარ ძალას არ წარმოადგენს. დანარჩენი არტისტები არა თუ ხელს უწყობენ ამ პირთა თამაშს, არამედ პირდაპირ ხელს უშლიან და მით ანსამბლს ერთიანათ აფუჭებენ. ჩვენ გვაკვირვებს, ამ „არტისტებით“ როგორ სულდგმულობს ქუთაისის სცენა, დიდი მოთმინება უნდა ჰქონდეს ქუთაისის საზოგადოებას, რომ ამათ კვირაში ერთხელ სცენაზე ჰხედან... ერთად ერთი ბ. წუწუნავა არ აფუჭებდა თავის პატარა როლებს, დანარჩენებმა (განსაკუთრებით ბ. თუთბერიძემ) სრულიად დაგვაიწყა ესტეტიური სიამოვნება. აქვე უნდა აღვნიშნოთ ქ. ნ. ჩხეიძის დიდი გაუმჯობესება სულ ამ რამდენისამე თვის განმავლობაში. მან პირველი კლასის არტისტის ნიჭი გამოიჩინა „უბედურ ნაბიჯში“ (სამშაბათს) და ეს საუცხოო პიესა ძლიერ შეგვაყვარა. კარგი იქნება ამ პიესას ხშირათ დადგამდენ ქართულ სცენაზე (აგრეთვე სახალხო თეატრშიაც). ამ პიესის ნახვა სწორედ რომ ღირს და ის ჩვენი რეპერტუარის ერთი დამამშვენელი იქნება.

წარსულ კვირას კუკიის სასაფლაოზე დაკრძალულ იქმნა გვამი რუსის ცნობილი მწერლის ივანე ივანეს ძე სვედენცევისა. დასაფლავებას დაესწრო მრავალი ხალხი და რუსული, ქართული და სომხური ჟურნალ-გაზეთების წარმომადგენელი.

პეტერბურგიდან იტყობინებიან, რომ მუშათა დაზღვევის პროექტის განხილვას, რომელიც ბაქოს ნავთის მწარმოებელთა კრებამ შეიმუშავა, ამ ჟამათ მიწადმოქმედების სამინისტრო შეუდგა.

კავკასიის მთავარ-მართველის საბეითალო ნაწილში ლაპარაკი აღძრულა იმის შესახებ, რომ კავკასიაში საბე-

ითალო საფერშლო სასწავლებელი იქმნას დაარსებული იქნა ამიერ-კავკასიის რკინის გზის გამგეობას გადაუდვია 285,000 მან. ქიათურის რკინის გზის შტოს განსაგრძობათ დარკვეთის სადგურიდან საჩხერემდე 5,87 ვერსის მანძილზე.

როგორც შევიტყეთ, სერგეი წერეთელს შეუწირავს 500 მან. „ქართ. შორის წ.-კ. გამ. საზოგადოებისათვის“.

ხუთშაბათს, 22 მარტს, თფილისის გუბერნატორის ბინაზე გუბერნატორის თანამდებობის აღმასრულებელის ბ.ნ სვეჩინის თავმჯდომარეობით მოხდა კრება შინაგან საქმეთა, ფინანსთა და მიწად-მოქმედებისა და სახელმწიფო ქონებათა სამინისტროთა უწყების წარმომადგენელთა, რომელზედაც შეიმუშავეს წესი კავკასიაში თამბაქოს პლანტაციებში მუშათა მდგომარეობის გასაუმჯობესებელ ზომების მისაღებათ.

უმთავრესმა საექიმო დეპარტამენტმა, მიიღო-რა მხედველობაში ფერშლების სრული სამკურნალო მოუმზადებლობა, აღუკრძალა მათ დამოუკიდებელი საექიმო პრაქტიკა.

მოგვყავს კავკასიის სამეურნეო საზოგადოების საბჭოს დადგენილება შესახებ საბალოსნო სკოლისა: 1) მიღებულ იქმნას თხოვნა სკოლის მზრუნველის ფიგუროვსკისა სამსახურიდან დათხოვნის შესახებ და გადაეცეს აღმინისტრაციული და სამეურნეო საქმეები სკოლისა სამეურნეო კომისიას; 2) შეწყვეტილ იქმნას სკოლაში სწავლა; 3) წინადადება მიეცეს სკოლის გამგეს გადასცეს სკოლის ყველა საქმეები უფროსს მასწავლებელს და მოსძებნოს სხვა ადგილი. ჯამაგირი მიეცემა მას ორი თვის განმავლობაში; 4) წინადადება მიეცეს მასწავლებელ მ—ს თავი დაანებოს სკოლას; 5) გამოირიცხოს სამსახურიდან სკოლის ეკონომი (იგივე ფერშალი) და 6) წინადადება მიეცეს სამეურნეო კომისიას წარმოადგინოს, რაც შეიძლება მოკლე ხანში, სკოლის რეორგანიზაციის პროექტი.

დ. ზუგდიდის მცხოვრებლებმა შეამდგომლობა აღძრეს, რომ ზუგდიდში შემოღებულ იქმნას საქალაქო მმართველობა შემოკლებულის წესით, თანახმად 1892 წ. საქალაქო დებულებისა. შინაგან საქმეთა სამინისტროს, როგორც იტყობინებიან, ყურადღება მიუქცევია იმ გარემოებისათვის, რომ უმეტესი ნაწილი ზუგდიდის მიწებისა ეკუთვნის უგან. თავადს მინგრელსკის და მხოლოდ უმცირესი ნაწილი შეადგენს კერძო მებატრანეთა საკუთრებას. ამის გამო სამინისტრომ საჭიროდ დაინახა, თავ. მინგრელსკის თანხმობით, უმაღლესი ნება-რთვა აიღოს იმისა, რომ თავ. მინგრელსკის უფლება მიეცეს უსასყიდლოდ გადასცეს ზუგდიდს ქალაქისათვის საჭირო მიწები ქუჩებისა, მოედნებისა და სასაფლაოებისათვის და აგრეთვე ჩამოერთვას კერძო მებატრანეთ წერილობითი პირობები, რომ ისინიც შესწირავდნ მომავალ ქალაქს მიწებს. ამასთანავე სამინისტრომ მიანდო ქუთაისის გუბერნატორს შეადგინოს გეგმა დ. ზუგდიდისა და აღნიშნოს ზედ საზღვრები მომავალ ქალაქისა და აჩვენოს, რომელი მიწა ვის ეკუთვნის ამ ჟამათ და სხვა.

21 მარტს თფილისის ყაზბეგს წარუდგენიათ ქალაქის თავისათვის ხორცის ვაჭრობის ამხანაგობის პროექტი. მიზანი ამხანაგობისა—წევრებისათვის საქონლის ყიდვა პირდაპირ მეპატრონეთაგან, უმაკლეროთ და უკომისიონეროთ. ყოველ ყაზაბს შეუძლია ვახდეს ამხანაგობის წევრი; გამგეობა შესდგება 10 კაცისაგან, რომელთაგან 7 საქონელს იყიდის და 3 ამხანაგობის ფინანსებს განაგებს. ამხანაგობა დაიწყებს მოქმედებას, როცა საამხანაგო ფული 3,000 მან. ავა. თითოეულ წევრს შეაქვს ამხანაგობის კასში 10 კაპ. ყოველ დაკლულ მსხვილ ფეხს საქონელზე და 5 კ. წვრილ ფეხზე. გარდა ამისა, როცა წევრი ყიდულობს საქონელს, იგი მოვალეა გადაიხადოს ამხანაგობის სასარგებლოთ 10% გადახდილ ფასისა. საქონლის ყიდვა შეიძლება მხოლოდ ვასაყიდ საქონლის ბაჟში. ვინც რომელსამე წესს ხელ-შეკრულობისას დაარღვევს, მას გადახდება ჯარიმათ 100 მან. ამხანაგობის სასარგებლოთ. ხელ-შეკრულობის ვადა 3 წელიწადი, თუმცა ამ ვადამდე შეიძლება ამხანაგობიდან გამოსვლა.

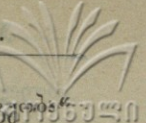
„ქუთაისის საგ. უწყებაში“ დასტამბულია ქუთაისის გუბერნატორის ბრძანება იმის შესახებ, რომ აღმინისტრაციამ დახუროს ყველა კერძო კანტორები, სადაც სწერენ თხოვნებს სასამართლო დაწესებულებათათვის და სადაც საადვოკატო რჩევას აძლევენ. გუბერნატორის ბრძანებაში ნათქვამია, რომ ამნაირ კანტორებს ვნება მოაქვთ უვიც ხალხისათვის და ამ ჟამათ აღარც არიან საჭირონი, რადგანაც ქუთაისის საოლქო სასამართლოსთან დაარსდა ვექილების ბიურო, სადაც საჭირო დარიგებას და რჩევას მიაწვდიან მსურველთა.

ქ მ რ ი ს კ მ ნ დ მ ნ ს ი მ მ ი.

ს. წინარეხი. სოფ. წინარეხი მეტად მწირი და ზატარა სოფელია გორის მაზრაში. მისი მცხოვრებნი (70 კომლი თუ ცოტა მეტ-ნაკლები) ხვანთესვის კარდა, მეგვენასობასაც მისდევენ, მაგრამ ადგილ-მდებარეობის გამო ისეთი უფარვისი ღვინო უდგებათ, რომ სმარტხინოთის მაზრაში ვერ გამოიტანება და, თუნდ კიდევ გამოიტანს, მაინც ფასს არას მისცემენ. ამის გამო ვენახებიც ისე ზატარები გაუშენებიათ, რომ ღვინო იმდენი დააყენონ, რომელიც გაჭირვების დროს თვითონ მოუნდებათ. სხსნავ-სამკვარი ადგილებიც ძალიან მცირედ მოუზოგებიათ, რის გამოც ვერც მონაშენი საქონელი შეუხსნავთ და ვერც საშუალო. მამულებისავე სიფიწროვისა გამო იმდენს ხვებენ, რომ მოსავლიანი წელიწადიც რომ დაუდგეთ, მაინც ხსენვარსად მეტ სოფელს მეორე მოსავლამდე ზური სსსიდელი გაუნდება. ჩამოთვლილი მიხეხებისა გამო წინარეხი მეტის-მეტად დაქვეითებულია მატრიადურად. რომ ეს ასეა, დასამტკიცებლად ბევრი ფაქტები არაა სჭირო, სკამარისა მარტო ის გარემოება, რომ სკალაში მოსწავლენი დაბდლები-დაფუთილნი (თითქმის ძონსებში გახვეულები) და ფეხშიშეუღნი დაიარებიან, თუნდა უნდა და თოვლიც იყოს. მეტის-მეტი სიდატაკე აძიულებს წინარეხელებს, რომ ხან-გამოშებით ეძიონ საშუალო სხვა ადგილებშიც. ამ რიგად ბევრი მათგანი ხსენვარსად ზრდელტარაია, მდინარეების ისეთებიც, რომლებიც თითქმის საშუალოდ მოჭეშობრებას წინარეხის მიდამოს და დიურის საშუალოთი ირჩენენ თავს. მაშასადამე, სრული ზრდელტარაიტებიც ჭეოლია წინარეხს.

ამისთანა მცირე და მწირ სოფელს, როგორც წინარეხი, უნდა შეუდგინოს სკოლას გაუდგეს და ან ასეთი დაწესებულება როგორც სერთოდ სკოლას, საკეთილდ გამოიყენოს? მაშ, რამ აძიულა „ქ. შ. წ.-კ. გამაგრებელი საზოგადოება“. რომ ამისთანა ადგილს დაასრას სკოლა? განა წინარეხსეუდ დიდი და მდიდარი სოფელი ცოტა იყო მაშინ, სადაც სკოლები არ იყო ჯერ დაარსებული? თუკი სამინისტრო სკოლების წარმომადგენლებნი ცდილობდნენ სკოლები დაეარსებინათ ისეთ სოფლებში, რომლებსაც სკოლის გადღობა და შენახვა შეუძლოთ, რატომ „ქ. შ. წ.-კ. გ. საზოგადოებამ“-კი არ მიიღო მხედველობაში სკოლის გასწის დროს ეს გარემოება? შეიძლება „ქ. შ. გ. საზოგადოება“ ფიქრობდა, რომ წინარეხისთანა სოფლებს უფრო ესაჭიროება სკოლა-განათლება; ამაზედ მეც დაგვიანხმები, მაგრამ, გარემოებანი დაწინდელი წეს-წყობილება რომ გავითვალისწინოთ, წინარეხისთანა ადგილს დაწესებული სკოლები მარტო მაშინ გამოადგენ ჯერჯერ ხსოფს, რადესაც: 1) მათ საკმარის მატრიადურ დახმარებას მისცემენ, 2) იძულებულ ჭეოფენ მცხოვრებლებს, რომ სასკოლოდ მომწიფებული ბავშვები ეგვლამ ატაროს სასწავლებელში, 3) იძულებულ ჭეოფ მცხოვრებნი, რომ სწავლის დროს არაფერ მოაქვინონ მოსწავლე უმახეზოდ და სს. წინადადეგ შემთხვევაში სკოლა წინარეხისთანა ადგილებში უდროვო იქნება. „საზოგადოებაც“, ეტეობა, სკოლის გასწის-დანვე დაწმუნებულა, რომ წინარეხი მარტო ვერ გაუდგებოდა სკოლას და ამისათვის ცდილა სკოლის შენახვაში მოხწილება მიუღებინა მთელ ვავთურის ხეობაში აქა-იქ ახლად დაარსებულ მთიულებისათვის და სოფ., უდათგარისათვის, რომლებიც ისე დაშორებულები არიან წინარეხიდან, რომ არც ერთი მათგანი სკოლით ვერ ისარგებლებს და არც უსარგებლბია. როგორც ვსთქვით, სკოლისთვის ხარჯს სოფლებიც იხდიან, ფაქტიურად-კი სკოლა მარტო წინარეხელებს ეკუთვნის. სკოლა რამდენისამე წლის განმავლობაში მოთავსებული იყო სოფლის ძველ სამ-მართველოდ თუ სატუსადლო ნამუფოს სსლში, რომელიც თავის გარეგნობით სდორეს უფრო მოკავსებდათ, ვიდრე სკოლასა. ორი ზატარა ბინძური ოთახი: საკლასო და მასწავლებლის სადგომი, ორივე ათსხანი უბედურობით მოცული. სიცივის დროს ცეცხლის ანთება შეუძლებელი ხდებოდა ევარგისი ბუხრების გამო; ცეცხლის ანთებისთანავე დატრიალდებოდა ბოლის კორინტელი, რის გამოც სწავლა შეუძლებელი ხდებოდა; ამასთანავე მასწავლებელსაც და მოსწავლეთაც ისე ეგსებოდათ თვალები ცრემლებით, რომ მხსნელს ეკრებოდა თავახთ მკვდრებს ტირიანო. წვიმის დროს ორივე ოთახებში ხდებოდა უსიამოვნო წკრავი ჩამხანუდენთ წვეთებისა. გარდუეული კედლები იუღენთებოდა და ნოტივდებოდა წვიმისაგან, რის გამოც კედლებზედ ნოტიოს სოკოები ზამთარ-ზაფხულ არ იღებოდა. არც ცხოველ მზიან დღეს იევენ მასწავლებელ-მოსწავლენი ამ შენობაში სსურველს მდგომარეობაში. მზის სხივის შემუქებისთანავე შრბას დაიწებდა გაუღენთილი შენობა და უშვებდა სუნს. ამასთან მასწავლებლის სადგომი ოთახი ჩაცრით იყო გაღვნილი და დღეში ოთხჯერ რომ დაგვილიყო, მაინც ისე ხაკვით იყო სავსე, რადგან სველი ნაცარი კედლიდან განუწყვეტლად ჩამოდიოდა. ამისთანა ოთახში მასწავლებელს საჭმელიც შიგ უნდა ეხარბა, სტუმარიც იქვე მიეღო და სს ასეთ გარემოებაში მუთო მასწავლებელს არც შეუა ჭქინდა სოფლიდან თავის დროსეუდ და არც ჯამაციარი. მე თვითონ მოწამე ვარ იმისი, რომ რადესაც მასწავლებელი მოხეზრებული ხალხისა და ადგილობრივი მოხელებების მუდარით შეშის მოტანის შესახებ და კმაყოფილება ვერ მიუღია, უგზავნია სკოლის მასხური 15 წლის ბიჭი მხდებელს

ტეში და ზურგით უზიდვინებია შეშა, რომ მით სწავლის გა-
თავების შემდეგ კვერცხები მაინც მკეხარა თავისთვის.

წინარეხის მასწავლებელი იდებს თავ-თავის დროზედ მხო-
ლოდ იმ დამატებითს ჯამაგირს, რომელსაც „ქ. შ. წ.-გ. გ.
საზოგადოების“ გამგეობა აძლევს, სახელდობრ: 9 მან. 17 კან.
თვეში. ახს ამ თანხით მასწავლებელმა ჩაიგვას, დაიხუროს, სვას,
ჭამოს, უურნალ-გაზეთები გამოაწეროს, თუ ახალი წიგნები
იყიდოს! რომ სოფელიდან იქაური მასწავლებელი ჯამაგირს თა-
ვის დროზე ვერ იღებდა, ამას იქ მეოფე მასწავლებლები ყვე-
ლანი (ყველას ვიცნობ) ერთხმად ადიარებენ და, მგონი,
„წ. გ. გ. საზ.“-ც დაემოწმება. აქ უფოთა ისეთი მასწავლე-
ბელიც, რომელსაც მთელი 13 თუ 14 თვე ჯამაგირი ვერ
აუღია და როდესაც იქიდან ამის გამო გადასულა სხვაგან,
სახიფრებით ძლივს ხუთის წლის შემდეგ შეუსრულებია თავისი
ჯამაგირი.

ერთადე სიტუვა წინარეხის კორესპონდენტის შესახებ
(„კვალი“ № 4); კორესპონდენტი ბახებს: „ყველა კრკვევა დრმა
ძილისგან და ადგება ახალ გზას, მაგრამ ეს ბედ-შავი წინარეხი
ამ ახლის ხანის ფარგალში არ მოჭყლდია“-ა და ამ წინარეხის
ბედ-შავობას აბრალბს ყველა იქ ნამყოფ მასწავლებლებს, რომ
მელთა მოდგაწეობას და ზიარებებს მიწასთან ასწარებს.

წინარეხი მართლაც ბედ-შავი სოფელია, მაგრამ მისი ბედ-
შავობის მიზეზი იქ ნამყოფი მასწავლებლები-კი არ არიან, არა-
მედ იქაური კონომიური ვითარება. „მასწავლებელი უნდა ნამ-
დვილი კეთილ-მოდგაწე იყოს, რომ იზრუნოს ჩვენი ერის სა-
კეთილ-დღეოდ“ (სიტყვები კორესპონდენტისა)—მართალია და
რომ სწორედ ესეთი მასწავლებლები შექნებდრია წინარეხს, ამას
ბევრი დამტკიცება არ უნდა.

წინარეხის სკოლას რომ სრულიად არავითარი ზედ-გაგლეხა
არა ჰქონდა წინარეხელებზე, მაშინ კორესპონდენტი მართალი
იქნებოდა და იქ ნამყოფი მასწავლებლებიც უფარგისი იქნებოდენ.
სოფლის მცხოვრებთა ¹/₈-ზედ მეტი წერა-კითხვის მცოდნეა.
ზოგნი აქაური წერა-კითხვის მცოდნენი დათხოვდენ და მით
სხვა სოფლებშიაც გადაიდეს ¹/₁₀ წერა-კითხვის მცოდნეთა. არა
ერთს იქაურს მასწავლებელს შეუკრეფია ხალხი და საგულის-
ხმიერა წიგნები უკითხავს და კეთილი დარიგება უძღვნია მათ-
თვის. ს. მადლაშვილის ქალსა და ღ. მათიკაშვილს ასეთი
ქცევა ხომ ჩვეულებათაც ჰქონდათ გადაქცეული. მადლაშვილის
ქალმა კიდევ ის სიკეთე შესძენა წინარეხელებს, რომ მათ
მოზარდ ქალებს მშენიერი ხელ-საქმე ასწავლა. ეს მტკიცდება
იმითაც, რომ თთილისის დიდმა გამოფენამ წინარეხის სკოლის
მადლაშვილის ქალის მასწავლებლობაში მასწავლეთა ხელ-საქმის
ნიმუშებისათვის ბრანჯარს მედელი მიუსჯა. რამ აიძულა ს. მა-
დალაშვილის ქალი, რომ აქ სრულიათი წელიწადი დაჩენილიყო
და ღ. მათიკაშვილი, რომ აქ ორ წელიწადზედ მეტი გაეტარე-
ბინა, თუ არ თავ-განწირულობამ წინარეხელების საკეთილ-დღეოდ.
თუ იგინი ერის კეთილ-დღეობით არ იყვენ ადჭურვილნი, ვერ
აიტანდენ იმ გარემოებაში უფთხას, როგორც არის საერთოდ
მასწავლებლის მდგომარეობა და განსაკუთრებით წინარეხის მა-
სწავლებლისა. ესენი რომ წინარეხში არ უფოთლიყვენ და სხვაგან
ემოდგაწნათ, მათი მოდგაწეობა უფრო მეტს ნაყოფს გამოიღებ-
და. აი, სწორედ ეს არის მიზეზი, რომ წინარეხში მასწავლე-
ბლები დიდ ხანს ვერა რჩებან და გარბიან. გარბიან იმისთვის-
კი არა, რომ საქმეს გულ-ცივად ეპურებიან, არამედ იმისთვის,
რომ სხვაგან უფრო მეტს ნაყოფს გამოიღებს მათი გულმოდგინე
შრომა. გარბიან კიდევ იმიტომ, რომ შეშას, მსახურსა და
ჯამაგირს თავის დროზედ არ აძლევენ.

კორესპონდენტის სიტყვები: „წ. გ. საზოგ. გამგეობა“
რევიზიას იშვიათად გზავნიდა—უსათუქლდა. „საზოგადოების“
გამგეობა უფელ წელიწადსა ჰგზავნი ვისმეს წინარეხის სკოლის
სარევიზიოდ.

მე იმ აზრის ვარ, წინარეხის მასწავლებლის მოდგაწეობა
სყოფელთაოდ თვალ-საზიარ ვერ განდება და ისევე ესლანდელსავით
წინარეხი ბედ-შავად დაჩება, თუ მისი კონომიური მდგომარეობა
არ შეიცვალა.

წინარეხის დაწინაურების მონატრე ლ.

შინაგან საქმეთა მინისტრის ცირკულიარი

გუბერნატორების, ქალაქის უფროსების და აბერ-პოლიცეის-
ტრების მიმართ.

მებერვლის ბოლო რიცხვებში და მარტის დასაწყისში იმპერიის
ზოგიერთ ადგილებში ქუჩებში მოხდა უწყისობა და დაირღვა საზო-
გადო წესიერება და მშვიდობიანობა. წარმოდგენილი ცნობებიდან
მე დავინახე, რომ, თუმცა ადგილობრივ მმართველობის მიერ მი-
ღებულ იქმნა ზომები უწყისობათა მოსასობლათ, მაგრამ ბევრ შე-
მთხვევაში პოლიციის განკარგულება და მოქმედება ვერ შეეფერე-
ბოდა საქმის მოთხოვნას, რადგან საქმე უფრო სისწრაფითა და გამ-
ბედაობით მოქმედებას საჭიროებდა, რომ დაწყებული არეულობა
დაუყოვნებლივ მოსობილიყო. გარდა ამისა, საყურადღებოა ისიც,
რომ პოლიციის საკმაოდ შეგნებული არა აქვს, რომ მის მოვალე-
ობას შეადგენს არა მარტო დაწყებულ უწყისობის მოსობა, არამედ
ისეთი ზომების მიღებაც, რომლის შემწეობით შესაძლებელი შეი-
ქნეს არეულობის დაწყების თავიდან აცდენა. ამგვარი მოქმედება
უფრო საჭიროა იმ შემთხვევაში, როდესაც უწყისობა ქუჩებში ხდე-
ბა, რადგანაც პოლიციის სიფრთხილეს შეუძლია თავშივე მოსობს
არეულობა, თუ დროზე და სისწრაფით მიიღებს ზომებს და თავი-
დანვე შეუშლის ხელს ხალხის შეგროვებას.

სამწუხაროთ, მე შევამჩნიე, რომ პოლიცია სწორეთ არეუ-
ლობის დაწყების დროს ვერ იჩენს საჭირო მხნეობას და ვერ ახდენს
შესაფერს განკარგულებას, რომ უკვე დაწყებულ არეულობის წინა-
აღმდეგ უფრო სასტიკი საშუალება იქმნას მიღებული; ხოლო ეს
სასტიკი საშუალებანი შეიძლება საჭირო აღარ გამხდარიყვენ, თუ
რომ პოლიციის თავშივე მიეღო შესაფერი ღონისძიებანი. აგრეთვე
არ შემიძლია არ აღვნიშნო, რომ უფროსები ხშირათ იგვიანებენ და
არ სარგებლობენ ყველა ჯარებით და პოლიციელთა დარაჯებით,
რომელთაც გამოიწვევენ და რომელნიც საჭირონი არიან არეულო-
ბის მოსასობლათ. მაგალ., ერთ შემთხვევაში პოლიციამ რამდენი-
მე საათის წინ იცოდა, რომ შეგროვილი ხალხი უწყისობის მოხდე-
ნას აპირებდა და ისიც გაგებული ჰქონდა, საით აპირებდა ეს გრო-
ვა წასვლას, მაგრამ დროზე არ მოიხმარა ძალა გროვის გასაფანტა-
ვათ; ყურადღებას იწვევს ისიც, რომ გარდა იმ პირებისა, რომელ-
ნიც ემზადებოდენ უწყისობის მოხდენისათვის, ახლო-მახლო ადგი-
ლებში იკრიბებოდენ სხვები და იქ ელოდენ შემთხვევას არეულო-
ბის დამწყებთან შესაერთებლათ. ამ ყრილობათა გასაფანტავათ პო-
ლიცია არავითარ ღონისძიებას არ ხმარობდა და მოქმედებას მხო-
ლოდ მაშინ იწყებდა, როდესაც რამდენიმე ასი კაცი შეერთდებო-
და, უწყისობის მოხდენას შეუდგებოდა და აღარ ემორჩილებოდა
პოლიციის მოთხოვნას.

მეორე შემთხვევაში ქუჩის უწყისობა მოხდა შუადღის დროს.
პირველათ მონაწილეობა მიიღეს 150 კაცამდე, მაგრამ ხალხს თან-
დათან ემატებოდა და სადამომდე იმოდენა ხალხი შეიყარა, რომ
იმის გასაფანტავათ ჯარების მოწვევა შეიქმნა საჭირო. ხოლო წინ-
დაწინვე რომ ღონისძიება მიეღოთ და ხალხისათვის შეგროვების ნე-
ბა არ მიეცათ, ეტვი არ არის, ბევრი ხალხი ვეღარ შეიკრიბებოდა.
მე ისეთი შემთხვევაც ვიცი, რომ ხალხი თანდათან იკრიბებოდა და
ისიც აშკარა იყო, რომ ის რაღაცა აღკრძალული მიზნით იკრიბე-
ბოდა; პოლიციაც ჰხედავდა ამას, მაგრამ სხვა ღონისძიება არა მი-
იღო-რა, გარდა იმისა, რომ ხალხს სუსტათ ურჩევდა დაიშალენი-
თა, და მხოლოდ კარგა ხნის შემდეგ დაიწყო უწყისობის მოხდენ-
თა ფანტვა. თავის დროზე ღონისძიებათა მიუღებლობით აიხსნება
ის გარემოებაც, რომ ერთ შემთხვევაში ხალხს შეიძლება მისცეს შე-

კრებილიყო ისეთ ადგილას, სადაც დროებით დატუსაღებული იყვენ უწყსოების მომხდენი; შეკრებილმა ხალხმა მოლაპარაკებაც-კი გამართა დაჭერილებთან. დასასრულ, არა ერთხელ პოლიციის მოხელეები, იმის მაგივრათ, რომ ხალხისათვის ქუჩებში შეკრების ნება არ მიეცათ, მხოლოდ მაშინ დაიწყებდნენ ხალხის გაფანტვას, როცა უკვე ბლომათ იყო შეკრებილი. ეს ხალხი მანამდე დაუბრკოლებლივ დადიოდა ქუჩებში ხმაურებით, ყვირით და სიმღერით, თანაც ცნობის-მოყვარე და სხვა უსაქმო ხალხი დასდევდა.

საზოგადოებრივი წესისა და მშვიდობიანობის დაცვა, შფოთისა და უწყსოების მოსპობა და ამით მოსასპობათ შესაფერის ღონისძიების მიღება შეადგენენ პოლიციის მოხელეების პირდაპირს მოვალეობას, ხოლო გუბერნატორებსა, ქალაქის უფროსებსა და ობერ-პოლიცმეისტრებს კანონი ავალებს, რომ, როცა ხალხი უწყსობას იწყებს, იმათ ყველა საჭირო ნამდვილი და შესაფერისი ღონისძიება მიიღონ ამ უწყსობათა მოსასპობათ. ამ საგნისათვის იმათ ნება აქვთ მოითხოვონ ჯარებისაგან შემწეობა და, თუ აუცილებლათ საჭირო შეიქნა, ძალითა და სასტიკობით ბოლო მოუღონ არეულობას.

მე შეუძლებლათ მიმაჩნია რაიმე ზედ-მიწვევითი დარიგების მიცემა იმის შესახებ, თუ რა ღონისძიებით უნდა მოისპოს უწყსოება, რადგანაც ეს ღონისძიებანი ნაჩვენებია, ერთის მხრივ, კანონებში, ხოლო მეორეს მხრივ, იმათ მოხმარება ხშირად დამოკიდებულია დროისა და ადგილობრივი პირობებისაგან; მაგრამ, რადგანაც კანონისაგან დავალდებული ვარ იმპერიის შინაგანი უშიშროება დავიცვა, საჭიროთ მიმაჩნია ვაცნობო ბ-ნთ გუბერნატორებს, ქალაქის უფროსებს და ობერ-პოლიცმეისტრებს უმთავრესი მოსაზრებანი იმ ღონისძიებათა შესახებ, რომლებიც მე უფრო შესაფერისად მიმაჩნია არეულობის დროს.

ის ღონისძიებანი, რომლებიც უწყსოების წინააღმდეგ მიიღებიან, განიყოფებიან სამ ნაირათ: 1) ღონისძიებანი, რომელნიც მიიღებიან იმ აზრით, რომ უწყსობა არ მოხდეს; 2) მომხდარი უწყსოების მოსასპობლათ და 3) დარღვეული წესის აღსადგენათ. პირველი მიზნის მისაღწევათ საჭიროა წინდაწინვე იქმნას გაგებული განზრახვა და მზადება არეულობის მოსახდენათ. ხოლო ამის გასაგებათ-კი აუცილებელია პოლიციას მკაცრი თვალ-ყური ეჭიროს მცხოვრებლებზე. განსაკუთრებით საჭიროა თვალ-ყურის დევნება ხალხის იმ ნაწილებზე, საიდანაც უფრო მოსალოდნელია არეულობის მოხდენა. ასეთი ცნობების მიღებისთანავე პოლიციამ უნდა გააძლიეროს თავისი რაზმები და არეულობის განმზრახველთ ნება არ მისცეს ერთად შეერთდნენ და იმოქმედონ. ამისათვის პოლიციის მოხელეთ თვალ-ყური უნდა ადევნონ ქუჩებში ან ტროტუარებზე მიმავალ, ან გაჩერებულ რამდენიმე კაცთაგან შემდგარ ჯგუფებს და დაუყოვნებლივ უნდა მოითხოვონ, რომ ისინი დაიშალნენ. ეს მოთხოვნა უნდა მიემართოს თავაზიანათ, მაგრამ ავტორიტეტულათ ყველას, მიუხედავათ ღირსებისა და ჩინისა, პოლიციის მოხელეთა კანონიერი მოთხოვნა ყველასათვის სავალდებულოა. ვინც არ ასრულებს პოლიციის ამგვარს მოთხოვნას, უნდა გაახსენონ—რა შედეგი მოჰყვება მის ურჩობას და თუ ამის შემდეგაც არ ასრულა პოლიციის ბრძანება, მაშინვე შეპყრობილ უნდა იქმნას და გაიგზავნოს პოლიციის მახლობელ განყოფილებაში ოქმის შესადგენათ.

მაგრამ, თუ, მიუხედავათ მიღებულ ღონისძიებათა, უწყსოების მოხდენის მსურველნი მაინც შესძლებენ და დაიწყებენ მოქმედებას, ე. ი., მოახდენენ ყრილობას, დაიწყებენ ყვირლოს, სიტყვების წარმოთქმას, პოლიციის ზომების წინააღმდეგობას, მაშინ პოლიციის მოვალეობათ ხდება დაუყოვნებლივ მიიღოს უსასტიკესი ღონისძიებანი არეულობის მოსასპობლათ და ამასთანავე ეცადოს აგრეთვე დაუყოვნებლივ გაფანტოს ქუჩიდან გარეშე მაყურებელნი, რომელნიც ხშირათ ხელს უშლიან პოლიციის მოქმედებას. უთუოდ საჭიროა ამ შემთხვევაში პოლიციამ გამოიჩინოს სისწრაფე, ენერჯია და სიმტკიცე, რომ მაშინვე გაფანტოს არეულობის დამწყებნი; თორემ დაგვიანება და დასაწყისშივე სისუსტის გამოჩენა გაამხნევებს უწყსოების განმზრახველთ და გააძლიერებს არეულობას, რაიცა გამოიწვევს უკიდურეს საშუალებათა მიღების საჭიროებას. ამ დროს პოლიციის ყველა მოხელენი გამსჭვალულნი უნდა იყვენ ერთი აზრით: უთუოდ აღდგენილ იქმნას წესიერება; ამ საგნის განხორციელებისათვის უნდა მიიღონ ყველა საჭირო ზომები და ძალაც მოიხმარონ. პოლიციის ნაყოფიერ მოქმედებისათვის ამგვარ შემთხვევებში

აუცილებლათ საჭიროა, რომ ყველა განკარგულებას ახდენდეს ერთი კაცი, რომელიც იქვე უნდა იყოს, სადაც არეულობა არის. ჩემი აზრით, უმჯობესია განკარგულების გამცემი და პოლიციის ხელმძღვანელი იყოს თვით ადგილობრივი გუბერნატორი, ხოლო თუ ეს რაიმე მიზეზისა გამო შეუძლებელი დარჩა, გუბერნატორის მიერ დასახელებული ვინმე უფროსი მოხელე. ქარაის არ უნდა მიეცეს ნება ჩაერიოს პოლიციის განკარგულებაში; თუ ვინმე მოიქცევა ასე, დაუყოვნებლივ უნდა შეპყრობილ იქმნას, მიუხედავათ მისი ღირსებისა, ჩინისა და სამსახურისა. პოლიციის დაბალ მოხელეთ (პოლიციელთ) არ უნდა ეძლეოდეთ ნება თავის ნებით იმოქმედონ; მათ შეუძლიანთ გამოიჩინონ თაოსნობა მხოლოდ რაიმე საგანგებო შემთხვევის დროს.

თუ პოლიცია თავის ძალით ვერ შესძლებს არეულობის მოსპობას, კანონი ავალებს მას გამოიწვიოს ჯარები. მაგრამ ამ ღონისძიებას პოლიციამ მხოლოდ მეტათ სერიოზულ შემთხვევის დროს უნდა მიჰმართოს, რადგანაც სასურველი არ არის ხალხი შეეჩვიოს ჯარების წამ და უწყმ გამოწვევას და უმოქმედოთ გაჩერებას. პირიქით, ხალხმა უნდა გაიგოს, რომ ჯარების გამოყვანა იმას მოასწავებს, რომ არეულობის დამწყებთა წინააღმდეგ იარაღი იქნება ხმარებული. ნათქვამი შეეხება ქვეითა ჯარების გამოწვევას; რაც შეეხება ცხენოსან ჯარს, დროით მისი გამოწვევა იმ შემთხვევაშია-კი, როდესაც იარაღის ხმარება არ არის საჭირო, შესაფერისიც არის და სასურველიც.

როდესაც, სამოქალაქო მმართველობის გამოწვევით, ჯარები მოვლენ, ხსენებულ მმართველობის წარმომადგენელს კანონით ნება არა აქვს თავის სურვილის მიხედვით ისარგებლოს ჯარის კაცებით; მან ჯარის უფროსს უნდა აუხსნას საქმის გარემოება და აღუნიშნოს განსაზოტციელებელი საგანი; შემდეგ სამოქალაქო უწყსობის წარმომადგენელის მოვალეობაა, როდესაც დინახავს, რომ პოლიციას აღარ შეუძლია უწყსოების მოსპობა, აღნიშნოს დრო, როდესაც ჯარებმა იარაღი უნდა იხმარონ.

არეულობის მოსპობისა და უწყსოების ჩამდენთა გაფანტვის შემდეგ პოლიციის მოქმედებამ მშვიდი და ნორმალური ხასიათი უნდა მიიღოს, პოლიციის მოხელეთ უნდა ახსოვდეთ, რომ მათ კანონი არ აძლევს დამნაშავეთა დაჩჯის ნებას; მათი საქმეა მხოლოდ ეცადონ არეულობის მოსპობას და როდესაც ეს საგანი განხორციელებდა, უნდა დამშვიდდნენ და მხოლოდ იმას მიაქციონ ყურადღება, რომ გამოძიება ნორმალურათ და წესიერათ სწარმოებდეს. ამიტომ უფროს მოხელეთ თვალ-ყური უნდა ეჭიროთ პოლიციელებზე და არ უნდა აძლევდნენ მათ არეულობის მოსპობის შემდეგ ძალის ხმარების ნებას.

წინადადებას ვაძლევ გუბერნატორებს, ქალაქის უფროსებს და ობერ-პოლიცმეისტრებს სავალდებულო სახელმძღვანელოთ მიიღონ ჩემი შენიშვნები; მე მტკიცეთ მრწამს, რომ თუ ადგილობრივი მმართველნი ბეჯითად, გონიერულათ და მკაცრათ მოეკიდებიან საქმეს, ქუჩებში არეულობის მოხდენას ადგილი აღარ ექნება.

შინაგან საქმეთა მინისტრი სიზიაგინი.

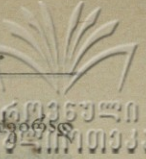
რუსეთის მხომრება.

ზედმწიფე იმპერატორმა სსრტიკი შენიშვნა გამოუცხადა სსხედმწიფო საბჭოს წევრს გენერალ-ლეიტენანტს თავ. ვიაზკოსკის ქუჩებში უწყსობათა მოხდენის დროს ჰელიციის მოქმედებაში ჩარევისათვის.

შეტკბურგის სამოსმართლო ჰელატამ, წოდებათა წარმომადგენლების მონაწილეობით, 17 მარტს განიხიდა საქმე გამუდმის მოქალაქის ჰეტრე ვლადიმერის ძის კარზოვიჩის, რამელსაც ჰბრადდებოდა წინდაწინვე განზრახვით მოკვდა სერო განათლების მინისტრის ბოგალეპოვის; ჰელატამ დაადგინა: ბრადდებული კარზოვიჩი, 26 წლისა, დამნაშავედ იქმნას ცნობილი, ჩამოერთვას მას უოველკვარი უფლებანი და გაიგზავნოს კატორგაში ოცის წლით.

„Правит. Вѣст.“-ში გამოქვეყნებულია ბეკდვითი საქმის მთავარ გამკეობის განცხადება, რომელშიაც ნათქვამია,

რომ „რუსეთის დებუშთა სააკტოს“ მოქმედების გასაუმჯობესებლად, შინაგან საქმეთა მინისტრმა საჭიროთ სენო, 1894 წ. 18 დეკემბრის ხელ-შეკრულების 1-ლ მუხლის თანხმად, შინაგან სააკტოს მოქმედების გამკაცლებას განსაკუთრებულს კომიტეტს, რომლის თავმჯდომარეც სსსს-ზე გადგომის საბჭოს ერთი წევრი იქნება; საზოგადოებრივად მოსახერხებელსა სააკტოს საქმეების დაკავებას თვით ბეჭდვითი საქმის მთავარ გამკაცლებას.

◆ 13 მარტს რატაუზის სასამართლოში განხილულად დანიშნულია გელსინგუორსში 5 თებერვას მომხდარ მინიფისტრაციების საქმე. სასამართლოში მიტეულნი არიან ვაჭარ შებლოში, ლიტერატორი ვერნერ ლენიკი, ინჟინერი ასეი, არხიტექტორი სენკ ანდრესიანი, კაპიტანი ბილდუ და ფილანთოვის მაგისტრი მალსტრემი. გამოწვეულია თარმეტი მოწამე.

„Рус. Инв.“-ში დაბეჭდილია: „ხალიჩის ჯარის უფროსად ნამუფიშა გენერალ-მაიორმა ორლოვმა ბრძანება მიიღო ციციკარის დაპყრობის შემდეგ ზრიაშურის სამხედრო ოლქის უფროსისაგან—მოკლე საეტაპო გზა ციციკარსა და ხალიჩის შუა; გენერალმა ორლოვმა ვერ მოისახრა საქმეთა მდგომარეობა ჩრდილოეთ მანჯურიაში, არ ასრულა ბრძანება და უკან გაჰყვა გენერალ-მაიორის რენენკამიშის ჯარს; რომელიც ქ. გრინისკენ წავიდა. ხელმოწევა იმპერატორმა, მოისმინა-რა ეს ამბავი და მიიღო-რა მსგავსებაში დავალი გენერალის ორლოვისა, უმაღლესად ბრძანა—არ მისცენ საქმეს კანონიერი მსვლელობა, მხოლოდ ორლოვს გამოეცხადოს უმაღლესი საუკუდური“.

◆ სახალხო განათლების სამინისტროს წარდგინილება, რომელიც ახლებს სახალხო კითხვათა გამართვის საქმეს, შესამჩნევად შეუძრავიათ, სხვა უწყებათა თავ-გამოდებით სახალხო კითხვათა გამართვის საქმე ამ ცვლილების წყალობით დიდთ აღვიდება, ნება-დართულია არა მარტო კითხვა წიგნებისა, არამედ უწიგნოთ საუბრების გამართვა და ლექტორობის ნება ეძლევათ არა მარტო სასულიერო წოდების და სამოსწავლო უწყების კაცთ, არამედ სხვათაგან, მთავრობის ნება-რთვით, რასაკვირვებელია.

◆ ფინანსთა სამინისტრო შესდგამია ზრიაშურის შემოღებას მუშათათვის ქარხნებ-ფაბრიკებთან სკოლებს დაარსების შესახებ და ამასთან სახეში ჰქონია კანადელით ეფექტურად განმანათლებელ დაწესებულებას დაარსება, რომელთა რიცხვს ეკუთვნის სამოსწავლო სახელოსნოები, საკვირაო და სადამოც კლასები, კურსები და სხ.

◆ 18 მარტს ოდესში გაიხსნა სტამბის საქმის დაგრდომილ მუშათა თავ-შესაფარი განმანათლებელ დაწესებულებათა განყოფილებით ს. ს. ზუშკინის სახელზე.

◆ „რუსკი ვესტ.“-ის სიტყვით, იურიევის (დონბატის) უნივერსიტეტის რექტორს გამოეცხადება, რომ სსსს-ზე უნივერსიტეტში ლექციების კითხვა დროებით შეწყვეტილია.

◆ ტომისკის (ციმბირში) რაიონის საფაბრიკო-საქარხნო მრეწველობის დიდი ეკონომიური კრიზისი დაუდგა. თუმცა ჯერ არც ერთი ქარხანა არ დახურულა, მაგრამ შემოკვეთილი საქმეების სიმცირისა გამო ძალიან შეამოკლებს წარმოებას; წარმოების შემცირების გამო მრავალი მუშა უაღაგოთ დარჩა და იძულებულია მიმართოს ადგილობრივ წვრილ შინა-სახელოსნოებს ჰატრონებს და დაქირავოს მცირე ფასში. ამასთან საკვირვებელია, რომ არც ტომისკში და არც ციმბირის სხვა ქალაქებში არ არსებობს სპეციალური ქარხანა ძვირფას ბეწვან ტყავების დასამზადებლათ, რის გამოც ციმბირის მკვიდრთა საქმეები, ძვირფას ბეწვან ნადირის ტყავები, ისე იფარ და თითქმის მუქად უყარდებათ ხელში ადგილობრივ ბაზრების ჩარხ-ბაცანებს და შემდეგ ადგი-

ლობრივად დაზარებული ტყავის ქურქები კაცილებით დიდად იყიდება, ვიდრე სატანტო ქალაქებში.

ს ა მ ტ ვ ა რ გ ა რ ე თ.

ინგლისი. ინგლისში ამ ბოლო დროს თანდათან ვრცელდება სამხედრო იდეები და ღვივდება სამხედრო გრძობები. ინგლისელები თავის თავს დამცირებულათ სოფლის ქვეყნის თვალში ტრანსვალის ომის გამო და ემზადებიან მხედრობის კაძლიერებით ხელ-ახლა მოაზროვნ წინანდელი სახელი. „ამ ოცდა-ხუთი წლის წინათ, სწერს ერთი ინგლისური გაზეთი, ყველა ინგლისის სახელზე ღმერთობდა. ინგლისი იყო ზირველი ქვეყანა. უცხოელი უბრალო ვაჭარიც-თავს იწონებდა იმით, რომ მისი საქმეები ინგლისში გაკეთებულა. საფრანგეთში, გერმანიაში და რუსეთში მარტო ინგლისურ ლიტერატურას სწავლობდენ გულ-დასმით. ჰერბერტ სპენსერი და ღარვინი ბატონობდენ ფილანთოვიაში და მეცნიერებაში. ინგლისელებმა გამოიგონეს ზოლიტიკური ეკონომია და როცა მათი სახელმწიფო კაცი თითს დაადებდა ქვეყნის რომელიმე კუთხეს და განაცხადებდა: ეს ინგლისს ეკუთვნის—ყველა დანახეი სახელმწიფოები ქედს მოიდრეკდენ. ორმოცი წლის წინათ, როცა ზაღმურსტონი ხმას აღამდლებდა, მთელი ქვეყანა შეინძრებდა... ჩვენ მოვიზოვეთ ასეთი სახელი და აი, დღეს იგი დაგვარკეთ... მაგრამ ჩვენ გვგონია, რომ ნაციონალური მხედრობის კაძლიერებით ხელ-ახლა ადვადკნთ იმას, რაც დაგვარკეთ. ჩვენ მხოლოდ ჩვენი ძალ-ღონის იმედი უნდა გვქონდეს და თუ მართალია—ერები სოციალური ორგანიზმია, უტკველათ ისინი მზათ უნდა იყვენ არსებობისათვის საბოძლო ველათ“.

„ახლოვებს ეს გავლენიანი გაზეთი. ეს სტრატეგები ნათლათ ხასიათებენ დევანდელი ინგლისის სულის კვეთებას და რაღა განაკვირვებია, ის სადმე ომით სახელის აღდგენს ეძებდეს. ამით აიხსნება ის ქარტეხილი, რომელიც ინგლის-რუსეთის შეჯახებამ (ტიან-ძინში) გამოიწვია ინგლისში. მთავრობის შესაძომევე გაზეთი „სტანდარტი“ აი რასა სწერს ამის შესახებ: „ამ შეჯახებაში საუურადლებათ არა ის ერთი ნაჭერი სადაც მიწა, არა, აქ სულ სხვაა, კაცილებით უფრო დიდი საგანია სადაცთ გადაქცეული, ეს არის თვით ჩვენი სახელი, ჩვენი ზრესტიკი. რუსეთის მუქართ და ძალ-დატანებით უკან დახევა—ეს ისეთი გამათასირებელია ჩვენითვის, რომ ფიქრად-ვი მეძნელება ამზე. ზირ-იქით, რუსეთი უნდა ვაძიოლოთ უკან დაიხიოს, თუნდაც ამასთვის მთელი ჩვენი ძალ-ღონის ამოძრავება დაგვიწოდეს“... ერთი სიტყვით, სამხედრო გრძობა თანდათან ღვივდება ინგლისში და მოსალოდნელია, ეს მშვიდი და გამრჯე ერთი სამხედრო ერთ გადაიქცეს. და თუ ეს ასე მოხდა, მაშინ, უტკველია, ძირიანათ შეიძვლება ევროპის ერთა განწყობილება.

ს ა ზ რ ა ნ ე მ ი თ ი.

ბერების კონგრეგაციების შესახებ გახონ-ზრექტი ზარლამენტმა უკვე მიიღო და წარუდგინა სენატს დასამტკიცებლათ. ზარლამენტის სნდომები გადაიღვა ერთი თვით. მინისტროთა ზრეზიდენტს ვაღდეკ-რუსის ამას წინათ მოღაზარაკებს ჰქონდა მარსელის მუშათა და ჰატრონთა დემუტატობთან იმ კაფიცივის შესახებ, რომელიც ეს ერთი ხანია დაიწყო მარსელში და რომელმაც არეულობა გამოიწვია ქუჩებზედაც. ვაღდეკ-რუსამ დაითანხმა დემუტატები იმზე, რომ სამედიატორთა სასამართლოს გადაეცეს იმ კითხვის გადაწყვეტა, თუ რა სადავო საქმეები უნდა განიხილოს ორივე მოწინააღმდეგე მხრის საერთო სნდომამ. მუშები თხოულობდენ, რომ ამ სნდომზე ადომას ღმერთობა რვა საათის საშუალო დღეზე და სს., ჰატრონები-ვი არ შერებოდენ ამას. ახლა სნდომის ზრეგანმის შეიმუშავებენ

მედიკატორები, თუ ხატრებში ბოლოს და ბოლოს არ იყარეს თავიანთ დებულებების გადაწყვეტილებას.

— ამ უამდ ხარისხის მადლობის ნაქრებს დიდი ბრძოლა აქვთ საკვირად დასვენების შემოსაღებათ. კვირას, 10 მარტს, მდ. სენის მარცხენა ნაპირზე გამხნდა 50 ნაქრის ჯგუფი და დემონსტრაციების გამართვა დაიწყო კადებულ მადლობის წინააღმდეგ. შუადღის 12 საათიდან საღამოს 5 საათამდე ეს ჯგუფი სულ უფრო იზრდებოდა, ხერდებოდა და მადლობის წინ და განუწყვეტილად გაიძახდა: დაკეტეთ, დაკეტეთ, დაკეტეთო! აუარებელი ბრძოლა მისდევდა ნაქრებს და ბევრი კადეც უერთდებოდა მათ უფრდილით: „დაკეტეთ“. ღია მადლობები ერთი მეორეზე იკეტებოდა და ამ მადლობებიდან გამომავალი ნაქრები ამხანაგებს უერთდებოდნენ. ნაქრების უფრდილმა ბოლოს ჰელიციის ჩარევა გამოიწვია. შემდეგ კვირას, 17 მარტს, ნაქრების დემონსტრაციამ უფრო ფართო სახე მიიღო და ნაქრები ასობით, ორასობით და სამასობით ჯგუფ-ჯგუფათ დადიოდნენ დიდ ბუღვარებსა და ქუჩებზე ძახილით: „დაკეტეთ“! გასულ კვირისთვის კადეც უფრო დიდ დემონსტრაციებს მოელოდნენ.

გეგმანია. 5 მარტს რეისტრატმა განიხილა კონსერვატორთა ჰეტინის იმის შესახებ, რომ ზოგი საზიზღარი დამნაშავენი დასჯილ იქნან ხელში არა მარტო დატუსაღებით, არამედ გამოეცხადებინათ. ასეთი მოთხოვნებიდან გამომდინარე მისაღებ ნელი იყო, რასაკვირველია, მხოლოდ იმ ვაჟ-ბატონთაგან, რომელნიც სოფლის სინხელ-უმეტრებით სულდგმულად და ფარფაშებენ და კადეც სწორედ სოფლის ბატონ-ხატრებები— აგრარიები— გასდენ სხენებულ ჰეტინის ავტორნი. ჰეტინის მთელი რეისტრატის გამოთქმული ზიზღით მიეგებს და მხოლოდ სამა დებულებას დაუჭირა მას მხარი: სოფლის მეურნეთა კავშირის ჰრეზიდენტმა რეზიკემ, აგრარიების მთავრმა ჰუბლიცისტმა კრტელმა და ერთმა ანტისემიტმა. ამ ჰეტინის გამობეჭედმა რეისტრატში, სხვათა შორის, აი რა თქვა: არავინ არ უარჰყოფს, რომ ჩვენს კარშიმ ჯერ კადეც ხდება ველური და მხერური დანაშაულობა, მაგრამ განა მას ჩვენ შოლოთ ავიშორებთ თავიდან? მიგვით მუშის ბაღს ისეთი აღმზრდელი დედა, რომელიც იძულებული არ იქნება დიდიდან საღამომდე ქარხანაში იმუშაოს, გავაუმჯობესოთ ჰრეკატორატის დაბალ ნაწილთა აუტანელი ბინა, სვალდებულად გავხადოთ განათლება ურმათათვისაც და უფრო დრმა შინაარსი და აღმზრდელი მნიშვნელობა მიგვით სკოლას— აი ეს არის ნამდვილი დონის-ძიება ცუდ სხე-საქციელის მიხეზთა წინააღმდეგ და არა წინააღმდეგ მისი ნიშნების. განა საგულისხმე არ არის, რომ შოლოტის მთავარება შედებულ კლასის ის ნაწილი, რომელსაც სინდისი ნებას აძლევს სოფლის ბავშვებისთვის ამკრათ მითხროფის სწავლა-განათლების შემცირება? ჰეტინის გამოატურინეს სწორეთ იმ აგრარიებმა, რომელთაც სასოფლო-მეურნეობის კრებაზე მითხროფს, ზოგუნდობით ბავშვები სკოლამ არ მიაგდინეს მუშაობას? როცა შეინიგენის კონგრესზე ღაზარაკი აღიძრა ჰურზე ბავის მომატების შესახებ და აგრარიებს უზასუნეს, ჰურის სიძვირისგან დანაშაულობა მატულობს, ერთმა კონსერვატორმა წარმოსთქვა: დამნაშავეთა წინააღმდეგ ჩვენ ხორციელ სასჯელს შემოვიდებთ. ამიტომ, მამართა ბებელმა ჰეტინის დამცველს კრტელს, წინადადებას გაძლევთ, რომ თუ თქვენ სულით და გულით გსურთ გამოეცხადოს შემოდება, მითხროფთ ეს იმ ვაჟ-ბატონებისთვის, რომელნიც იწვევენ ხალხში ცუდი გრძობების განხითარებას. თქვენი მისწრაფება, ბ-ნო კრტელე, და აგრარიების მთელი ტაქტიკა ხალხის განათლებას-კი არა, დაბნელებას ეტანება.

იმის მქადაგებელი, რომ ბავშვებისთვის ორი საათიც სავაძრისა სკოლაში იქნება, ხალხ ათი საათი საჭირთა უხანში იმუშაობენ. დეე ნუ ჰბედავენ თავიანთ თავს ხალხის ინტერესთა დამცველი უწოდდნენ“.

— ამას წინათ გერმანიის იმპერატორი ლოფაზე მსუბუქათ დასტრეს რეინის გასროლით. დამტრედი, როგორც აღმოჩნდა, სულით ავთიმეფი უფთილას და არავითარი ჰელიტიკური მიზანი არა ჰქონია. ამის გამო რეინსტაგის და ღანდტაგის ჰრეზიდენტები წარსდგენ იმპერატორის წინაშე და გადაჩენა მიულოტეს. ზასუნათ იმპერატორს უთქვამს შემდეგი: „ხალ-გახდობა გიარუნა: ეველას კლასი განურჩევლათ დამნაშავეს დღევანდელ დეტემაში. მთავრობის მქმედებას სასტიკ კრიტიკაში ატარებენ. მას შემდეგ, რაც ზანახში ვილჰელმ I კარდაიცვალა, ტანტის სახელი დაეცა“. აი ამ განცხადებამ დიდი აღიქმითი გამოიწვია გერმანიაში. კონსერვატორთ ეს მისწინთ და მთავრობას იწვევენ უკან დასხევათ და „ტანტის სახელის“ აღსადგენად.

— გერმანიის სხვა-და-სხვა ნაწილებს თავათვისი ჰარდა-მენტი (ღანდტაგი) აქვთ. აქ თითქმის ეველგან კენჭის უფლებას მხოლოდ შედებულთ აქვთ და მიუხედავთ ამისა 16 ასეთ ღანდტაგში (სულ 24-ის) 79 სოციალ-დემოკრატია უფთილას. მაგ., ბავარიაშია 11, საქსონიაში 4, ვიურტემბერგში 5, ბადენში 7, ჰესენში 6 და სხ. მაგრამ არსად ისეთი ძალა არ მოუხევებათ, როგორც გოტეში მოხევეს. აქაური ასლათ არეული ღანდტაგი შედგება 9 სოციალ-დემოკრატისა, 5 ლიბერალისა და 5 კონსერვატორისგან. ამის გამო ღანდტაგის ვიტე-ჰრეზიდენტათაც სოციალ-დემოკრატია აირჩიეს.

— გერმანიაში 1899 წ. უფთილას 1336 გაფიცვა, გაფიცულთა რიცხვი 99,338, რომელთაც მიუმხრათ ძალით თუ ნებით 10,122 მუშაობის მხურველი მუშა. გამდარ ღლეთა რიცხვი უდრის 24,731, დირებული 4,300,000 მარკა. ეველასზე მეტი გაფიცვა უფთილას შენობის მემუშავთა შორის (476), ეველასზე ნაკლები საქსოფ ფაბრიკებში (106). 742 გაფიცვის მიხეზი უფთილას დღის ქირის მომატება, 260-ის მიხეზი—სამუშაო დღის შემოკლება, 146 გაფიცვა გამოუწვევია სხვა გაფიცულთა მხარის დაჭერას (წოდებული „სოლიდარობის“ გაფიცვა), დანახენთა მიხეზი სხვა-და-სხვა შემთხვევებია. ეველას ამათში წაუგათ 466 გაფიცვა.

ახსტრო-ჰინდია. რეისტრატთან ასხეულმა სოციალურ ჰელიტიკის კომისიამ ამ რამდენიმე ხნის წინათ თავის წრიდან აირჩია სკანგუბო კომიტეტი, რომელსაც მანდო მხსუნების შედგენა სამთო მრწველობაში სამუშაო დღის სიგრძის შესახებ. ამ უამდ ამ კომიტეტმა დაადგინა: შემცირდეს მთა-მადნებში იმ მუშათა შრამა, რომელნიც დღისით მუშაობენ, და მათი სამუშაო დღე შემოკლდეს ცხრა საათამდე, იმ ჰირობით-კი, რომ სამი წლის განმავლობაში შემოდებულ იქნან 8 საათის სამუშაო დღე. მაგრამ მთავრობის წარმომადგენელი წინააღმდეგ ამ დადგენილებას და ამის გამო თავის თანამდებობას თავი დასება იმ წევრმა კომიტეტისამ, რომელმაც ეს წინადადება შეიტანა.

ისპანია. არეულობას, რომელიც კლორიკალების წინააღმდეგ ხდება, გაელენა მოუნდენია მთავრობის მქმედებაზე. განათლების მინისტრს მოწერილობა დაუგზავნია, რომლის ძალითაც უქმდება გიმნაზიებში საღმთო სკოლის სვალდებულად სწავლება; მეორე ცირკულიარით, რომელიც უნივერსიტეტებს გაგზავნათ, აღიარებულ იქნა სარწმუნოების სრული თავისუფლება. სამხედრო მინისტრმა აკრთვე ცირკულიარი გამოსცა, რომლითაც აუქმებს სამხედრო მქადაგებლის თანამდებობას ჰელიში. მინისტრთა სბტის სხდომაზე ეველამ ის ახრი გამოსთქვა, რომ დროა ბოლო

მოკლეს კლერიკალების გაძევებას. სხვათა შორის მინისტრთა საბჭომ დაადგინა გაიკიცხოს არქივისკაზისი სევილი, რომელმაც თავის მრევლს აუკრძალა ანტიკლერიკალური ზეისის „ელექტრის“ წარმოდგენაზე დაარწმუნა. ამ მხრავ, საზოგადოების პროტესტები კლერიკალებს წინააღმდეგ არ სწედა. მკ., ვილანტეოში მღვდლის სიტყვის შემდეგ, რომელიც მიმართული იყო ამის წინათ გარდაცვალებულ ლიბერალის ბალაგერის წინააღმდეგ, 7,000 კაცის ბრძოლა ქალაქში კლერიკალებს სამტრო მანიფესტაციას გამართა.

ინგლის-ბრანსვალის ომი. დეპუტებს ამ ბოლო დროს ძლიან ცოტა ამბები მოაქვთ ინგლის-ბრანსვალის ომის შესახებ. უცხოეთის გაზეთებს ატყუებინებენ, რომ სამშვიდობო მოლაპარაკება ბურგისთან მალე განახლდება და რომ ინგლისის მთავრობას განზრახვა აქვს ბევრი რამ დაუთმოს ბურგის. ვიცე-ბრეზიდენტის შალკ-ბურგის სიტყვით სიტყვით, ბურგის დათანხმების შემდეგ ბრანსვალებს: ჩამოერთვას ბურგის სახელმწიფოს გუბერნატორობა მილენს, ადარებულ იქმნას ბურგის დემოკრატებს უკვლამათ საკუთარ საქმეებში, მიუტანს ინგლის მთავრობა მხოლოდ კარგე ურთიერთობაში და დაეთმოს ინგლისის ოქროს მანქანები ადგილები. დეპუტსა და ბოტას, აგრეთვე ორ სარდალს ბურგისის სამხედრო რევიის შემდეგ გამოცხადებისათ: ჩვენ ჯერ კიდევ ბლომით გვეშეგება ცხენებიც, სურსათიც და უფლებიანი სამხედრო იარაღი, ასე, რომ კიდევ დიდხანს შეგვიძლია ვიბრთ, თუ ინგლისი ჩვენს მოთხოვნებს არ ასრულებს და, მართლაც, ჯერ კიდევ მხნედ განაგრძობენ ომს: 4 მარტს, მკ., ბურგისმა მიძიეთ დასაზარალებს სამშვიდობო ცხენისანი ჯარი კარტესტონტონში, თუმცა თვითონაც ძლიერ დასაზარალებს და უკუ-იქცენ. 15 მარტს ბურგისმა დაამტკიცეს მატარებელი; ერთქალაქიანი, ოთხი საქონლისა და ერთი სიმკზავრო ვაგონი გადააბრუნეს.

ჩინეთი. ალბათ, სასულემწიფოთა პროტესტის გაფენით ჩინეთის მთავრობამ დეპუტით ახლა-ახლა წინადადება წარუდგინა რუსეთის ელჩს მანჯურიის საქმის შესახებ. ელჩმა დეპუტე მთავრობას უკან დაუბრუნა და ფორმალურად განუცხადა, არ შეიძლება ახლა წინადადებათა მიღება და თან მწუხრება გამოსთქვა ხელის მწიქრის გადადებისა და ხელ-შეკრულების შეცვლის გამო. ლიხუინანგი კიდევ ურჩევს მთავრობას სანქცირთ ხელის მწიქრის ხელშეკრულებას. მანჯურიის საქმეში საუკრადობა კიდევ ის, რომ შეერთებულმა შტატებმა უარი განაცხადეს იმის წინააღმდეგობაზე, რომ რუსეთმა ხელში ჩაიგდოს მანჯურია, თუმცა სხვა სასულემწიფოებმა გააფრთხილეს შტატები და განსუხეს, რომ მანჯურიის ხელ-შეკრულება უთუთ გამოიწვევს ჩინეთის დაწინაურებას. რაც შეეხება რუსეთისა და ინგლისის საქმეს ტიან-ძინში, თუ „ტიანძინ“ დაუფრებთ, რუსეთისა და ინგლისის მთავრობანი შეთანხმდენ, რომ ეს საქმე გადასცენ გადასწვევით გრაფს ვალდერსტეკს, როგორც მედიატორს. იმ სასულემწიფოს ჯარი, რომლის სასარგებლოც ვალდერსტეკს საქმეს გადასწვევს, დაიჭერს სდაფო ადგილს, ხოლო მწიქრისადაც მხრის ჯარისკე საბოლოოთ გაეგნად იქმნება იქიდან. ამისთან საუკრადობა კიდევ ის არის, რომ ფრანგებს განზრახვა აქვთ რკინის გზა გააუფანონ კალკანზე, რის გამო ფრანგთა და ჩინელთა შორის შეტაკებას მოკლან.

ცოლი და ქმარი

მოთხრობა ეკ. ნინოშვილის.
(შემდეგი.—იხ. № 12).

როცა ვახუშტი მოამზადეს და სახლში საქმე მიაღაცეს, მელანია და ასმათი ავიდნენ ბალკონზე, მელანია თავის

დედამთილთან დაჯდა, ასმათი-კი მივიდა ლევანტიანს და გულ-მოღვინედ ისმენდა ჩანგურის ხმას და ლევანტიანს ლობდა დაეხსომებინა ეს ხმა. ასმათიმაც იცოდა ჩანგურის დაკრა—ძმამ და დამ ორივემ დედისაგან ისწავლეს, მაგრამ ასმათი ისე კარგად ვერ უკრავდა ჩანგურს, როგორც ლევანტიე, რომელმაც დედიდან ნასწავლებს ხმებს ბევრი ახალიც სხვა მიუმატა. მელანია და ასმათი ისეთი მხიარულები იყვნენ, რომ ორივეს პირზე ღიმილი ეხატებოდათ. ამის მიზეზი ის იყო, რომ ორი დღეა თინათინის ხელიდან განთავისუფლდენ, საქმის კეთების დროს თინათინ აღარ უჯდა იქ სულთამბუთავივით და ამიტომ ერთი თავისუფლათ ამოისუნთქეს. მეტადრე იმ საღამოს იმდენი იხუმრეს, იმდენი ილაპარაკეს რძალმა და მულმა, რომ მეტი არ შეიძლებოდა. ყმაწვილი ქალების მხიარულება სახემ თითქო ყველას მხიარულება მოჰფინა. ის უსიამოვნება, რომელიც დილას მოხდა ოჯახში, თითქო ყველას დავიწყებოდა. დილის უსიამოვნება გამოიწვია შემდეგმა გარემოებამ: თინათინმა თქვა, რომ მამაჩემი რომ გაასვენეს, მახსოვს ორგვარი გალობა იყო, ქართული და ბერძნული.

- ბერძნული მგალობლები საღამომოვეთ, ჩემო რძალო?—ჰკითხა თინათინს მამა, ესიკამ.
- მაშინ ჩვენ სახტარს აშენებდნენ ბერძნები და მამაჩემის წესის აგებაზე დაგვესრენ,—უპასუხა თინათინმა.
- რავა, ბიცოლავ, იმ სახტარს რომ აშენებდნენ, მაშინ მოკტა შენი მამა?—ჰკითხა ლევანტიამ თავის მხრით.
- მაშინ მოკტა ხო, აბა ცრუობას ვჩივოდი გეგონა შენსავით?—თავ-მომწონეთ უპასუხა თინათინმა.
- კაი ორმოცდათხუთმეტი წელიწადია მას აქეთ,—თქვა ლევანტიამ, რომელსაც წაკითხული ჰქონდა თინათინისგან დასახელებული ეკკლესიის ზედ-წარწერა: „ეს ეკკლესია აშენებულ არს ამა და ამ წელსო“ და გამოანგარიშებული, რამდენი წელი გასულიყო მას შემდეგ. საზოგადოდ ლევანტიას უყვარდა ასეთი რამეების კითხვა.
- აბა მე სამოცი წლის ვყოფილვარ ახლა!—თქვა თინათინმა ისე, თითქო ვინმეს შეურაცხყოფა მიეყენებოდა.
- რა ვიცი, ასე კია-და,—თქვა ლევანტიამ.
- შენ ქორანიკონით ანგარიშობ. ქორანიკონით ერთი წელიწადი სამათ და ოთხათ ითვლება, დეილუბოს მისი გამომგონი!
- რომელი სამი და ოთხია, წელიწადი ხომ იცი, იანვრიდან იანვრამდე, იმას გიჩივი.
- შენი ქორანიკონის აფერი ვიცი მე! არც რამე დუუკლია ქორანიკონის უცოდინარობას, ჩემი ქალობა და ქება ცის კიდემია მისული.
- აგი ხომ ვიცი და ვიცი, ვენფხის ტყავშია ჩაწერილი.
- არა, შენი ჰკუთ, ახლა სამოცი წლის ვარ მე! იმდონი შენ ნახე ხერიო!—თქვა თინათინმა, რომელსაც თავისი უფერული, ჰაწია ხმელი სახე გაუწითლდა და ისეთ ნაირად გადაიქცა, თითქო ეს მოხუცი ადამიანი ბავშვია და ტირილს აპირებსო.
- თინათინს მისი გაზდილი, სამსონა, გამოესარჩლა დამებს შორის კარგი აყალ-მაცალი გაიმართა. ეს იყო დილას. საღამოს-კი აღარავის გახსენებია ეს ამბავი, მხოლოდ ლევანტიას არ მოსწონდა თინათინის სიჩუმე. მას

ეგონა, რომ თინათინ ხელ-ახლავ გაიხსენებს დილას მომხდარ ამბავსო, მაგრამ ლევანტიის აზრი არ გამართლდა: თინათინს თურმე სულ სხვა რამე ელო გულში. როცა ყველა ოჯახის წევრი შეიკრიბა, თინათინ ადგა, დაეკიდა მკლავში მელანიას და მიაბრუნა სამსონასკენ ამ სიტყვებით:

— შეილო სამსონა, ღმერთმა იცის, თავი მეიჭარიო რომ მითხრა, მევიჭრი; შენ რომ აგი (აჩვენა მელანიაზე, რომლის მკლავი ჯერ კიდევ ეჭირა ხელში) სახტრიდან ახალ ჯვარ-დაწერილი მეიყვანე და ასე მკლავით ხელში მომეცი—ნენავ, აგი შენ გამიზარდეო, ვიფიქრე, ჩემს ქალობას გადავალე და ჩემს შეილს წადილს უუსრულოდ მეთქი. მარა, შეილო...—თინათინმა აქ ცოტა შეაჩერა სიტყვა—დღეის ამიერიდან ხელი ამილია, იცოდე! თვითან პირში ველაპარაკები, პირს უკან არა, გინდა კედელზე ცერცვი შეგიყრია, ჩემი სტავლება მეტათ არ ეყურება. რავაც გამოგიჩინა ჩემი რძალმა, ანამ, კიდევ გაგიზარდოს. მაინც ამ ბოლოს, სათუოიდან რომ გამოგიყვანე, ანაი აღარ მანებებს შენს თავს. განა ჩემთვის სულ ერთია, მარა, თუ-კი შენ ნენას მიძახი, შენს ცოლს ქალბატონი უნდა დეეძახებია... დედის სული არ წამიწყდეს, ჩემდა იმას ქალბატონი არ წამოსთენოდეს, ქალბატონს ანას უძახის, მე—თითის. ჩემი გაზდილის ცოლი მე ქალბატონს არ უნდა მიძახოდეს! არა, შეილო სამსონ, მე ამის მასტავლებელი არ ვარ! სხვას ჩააბარე. ან-კი რაღა სხვაი გინდა, ჩემი რძალი ანაი აგერ არ არის, სხვას მაინც არ დაანებებს. მე ხელი ამილია!

თინამ ესე გაათავა ლაპარაკი, რომ ხმა არავის ამოუღია. ლევანტიამ შესწყვიტა ჩანგური და გაკვირვებული შესცქეროდა თინას; მელანია, რომლის მკლავი ლაპარაკის დროს კარგა ხანს ეჭირა თინას ხელში, შემკრთალი და სახე გაწითლებული იდგა; ასმათი-კი ისეთი გაჯავრებული უყურებდა თინას, თითქო უნდა ერთი წაავლოდს ხელი ამ მოკუტულ, გესლიან დედაბერს და კარგა დაზებნოსო; ანნას სახეზედაც საშინელი მრისხანება იხატებოდა, მისმა ავადმყოფურმა სახემ ამ დროს სრულიად დაჰკარგა ფერი; ესიკას ჯერ კიდევ კარგად ვერ გაეგო საქმე რაში იყო და ამიტომ გაკვირვებული უყურებდა ხან თინას და ხან მელანიას. მაგრამ ყველაზე შესამჩნევი ამ დროს სამსონას სახის მეტყველება იყო: თვალეზი ცეცხლივით მოექცა, პირის კანზე სიბრაზის აღმური უვლიდა; მელანიას ისე უყურებდა, რომ ეს-ეს არის წამოვარდება და, როგორც ქორი ქათამს, გაბღღენის მელანიასო.

— ჩემო რძალო, რა ამბავია, რომ ყოველთვის ასე უნდა ჩავაშხამო ყოლიფერი, რაც შენი ნასაქმობი არ არის! სიბერის დღეს მაინც რეიზა არ გააგდე აი გველობა! დაგიჩემებია სტავლება, სტავლება! ნეტავი რა სტავლება შეგვიძლია აწი მე და შენ! თვალს გვაკლია და ყურს! დავბერდით, ვერ შეიტყვე!—მიახალა პირში გაბრაზებულმა ანნამ თინას.

— რავა არ შეუძლია სტავლება! წელიწადების დათვლას ასტავლის ისე, რომ სამოც წელიწადში ოცდახუთი გამოვიდეს,—უთხრა ლევანტიამ.

— შენ რომ დაბერდე, დედავ, რა გასაკვირალია, შეილათ შეგეფერებოდნი, ამ ოჯახში რომ შამოვედი. ამ ხელა ფონთო ბალანაი ვიყავი,—თქვა გაფითრებულმა თინამ

და გააკეთა ხელი მიწიდან ასე ერთი ადლის სიმალღებზე, რომ თვალ და თვალ დაენახებოდა ყველასათვის, თუ როდენა ტანის იყო ის, როცა ქმარმა შეიერთო.

— იმხელა ხარ ახლაც. თუ იკელი, თვარა არ გიმეტია, ნუ გეშინია!—მიაძახა ანნამ.

თინაი გაფითრდა შეურაცხყოფისაგან. მას უნდოდა რამე ეთქვა, დაემტკიცებია, რომ ის, მისი რძალი, ანა, ვითომ-და სტყუისო, მაგრამ ამ დროს ლომივით წამოვარდა სამსონაი, მივარდა ცოლთან და ჩავლო ხელი საყელოში. ეს რომ დაინახეს, იმის შიშით, რომ სამსონა ცოლს ცემას უპირებსო, წამოცვივდნენ ზეზე და გაექანნენ სამსონასკენ. მელანიას-კი ერთი საშინლად გააჭრეოლა ტანში, როცა სამსონა მასთან მივარდა და შემდგევი გაფითრებული მიეცა ქმარს ხელში, წინააღმდეგობის გაწევა აზრდაც არ მოსვლია. ეს სცენა იმდენზე შემოფოთებელი იყო, რომ თინაც-კი შეაშინა და გააფითრა. საზოგადოდ თინას მაინც ძლიერ ეშინოდა ჩხუბის, რადგანაც გულ-მხდალი ადამიანი იყო. ის თავის ერთ და მოქმედებით ხშირად თესავდა ჩხუბს, მაგრამ, როცა ეს ნათესი ნაყოფს გამოიღებდა, თინას ერთი კანკალ-ცახცახი ჰქონდა ტანში. მას არ შეეძლო დაქრილი კაცისთვის შეეხედა, მაშინვე გული წაუვიდოდა.

— ბიჭო, არ გაღირიო, თვარა, სული ნუ წამიწყტება, გაგლახავ ამ მოწითულ კაცს!—მიაძახა ესიკამ თავის უფროს ვაჟს.

დედა და და ვერც სიტყვის თქმას უბედავდნენ ახლა სამსონას და ჯერ-ჯერობით ვერც ხელის ხლებას. ლევანტიე-კი გაუჩერდა უკან ძმას და უყურებდა—თუ ხელის განძრევა დააპირა, ხელებს დაუჭერო.

— თუ მე არ გამოახავ და ძუძუს არ მომჭრი, არ დაარტყა!—ხმის კანკალით უთხრა სამსონას მისმა გამიზრდელმა თინამ და შიშისაგან ათრთოლებული გაჩერდა მის წინ.

— არა, ამ ღდინძალმა რავა გაბედა ნენაის ესე ავდება!—დაუყვირა სამსონამ მელანიას და ისე ცოფიანსავით ჩახედა სახეში, თითქო თვალით უნდა მოკლას საბრალო ქალიო.

მელანია შეშინებულ-გაფითრებული იდგა და ხმას ვერ იღებდა.

— არა, ვინ ვგონივარ ამ ღდინძალს მე! ბზლატუაი ბიძიშვილები რომ ჰყავს გადაღმეთში, იგი გგონივარ! სულს ამოგხთი, იცოდე! გვირგვინი რომ დეიდგი თავზე, იმ დღეს აქეთ ღმერთი ვარ შენი, ღმერთი!—უყვიროდა გაბრაზებული სამსონაი.

— არ გცხვენია, ქალი აგერ ჩავაკეტება ხელში! გუუშვი ხელი, თვარა...—მუჭარით ეუბნებოდა ესიკაი შეილს, მაგრამ უკანასკნელი არ უმორჩილდებოდა მამის სიტყვას,—ეჭირა გაფითრებული ცოლი ხელში და უყვიროდა. არავინ იცოდა, რით დაბოლავდებოდა ეს ყვირილი.

— გუუშვი ხელი, თვარა, დედაშვილობამ, სხვაი თუ არა, ჩემ თავს მაინც შამოგაკლავ!—უთხრა ანნამ შეილს და ეცა ხელში რაც ძალ-ლონე ჰქონდა.

— გამეცალე!—დაუყვირა დედას სამსონამ, ჰკრა ფეხი და დასცა მიწაზე.

ასმათი და ლევანტიე მივარდნენ დედას, აიყვანეს მიწიდან და მიაწვინეს სკამ-ლოფინზე. ანნას სუნთქვა თავ-

დათან მიუსუსტდა. ასმათიმ მოარბენინა წყალი და დაუწყა ჰკურება. მაგრამ ანა ვერ მოაბრუნა წყლის ჰკურება, მას სრულიად შეუწყდა სუნთქვა.

— ლევანტია, მოგვიკტა ნენაი! — იკვილა ასმათიმ და მოეხვია დედას ყელზე, თითქო არ უნდა სიკვდილს დაანებოსო.

— რას გვიშობი, ნენავ! შენი ჭირიმე, ნენავ! — ტირილდა ლევანტიე და ეხვევოდა დედას მკერდზე.

— ვაიმე, ნენავ, მოგკალი! — მოვარდა ღრიალით ახლა სამსონაც. — მომკალით! ცოცხალი დამარხეთ! დედის მკვლელი შევიქენი! — ყვიროდა ის დაჩოქილი დედის წინ.

აქეთ ასმათი და ლევანტიე ლანძღავდენ და არცხვენდენ მას. აქეთ ესიკაი ღრიალებდა და დასტიროდა მეუღლის დაკარგვას. ისიც არ უშვებდა შემთხვევას და ურევდა ტირილში: „შენმა უფროსმა ვაჟიშვილმა გცა პატივი, იმან მოგკლა და აწი მეც მომკლავს“.

— რძა-ა-ა-ა-ლო, ანავ! ეშმაკი შამეიყვანე სახლში და ეშმაკურად მოგკლა, რძალო — წრიბინებდა თინა და ისვამდა შავად შეღებილ თმაზე ხელს იმნაირად, თითქო თმას ისწორებსო.

მელონია მივიდა ასმათისთან, ჩაუღო თავი კალთაში და უსიტყვოთ ტიროდა. მაგრამ სიტყვებზე ბევრს მისი მღუღარე კრემლები ამბობდა.

— მოგვშორდი, მოგვშორდი! არ გვევიგონოთ შენი ხმაი! შენ მოგვიკალი ნენაი, შენი გველის ენით, — შესძახეს თინას ერთხმად ასმათიმ და ლევანტიამ.

თინამ შეაჩერა ტირილი და დაუწყა ერთსა და მეორეს კითხვა:

— მე რა დავაშავე? მე რა შვაში ვარ? მე, მე? ღმერთო, შენ იცი ჩემი სიმართლე! ღმერთო ჰკითხე ჩემს ავათ მახსენებელს!

— მაცათ, ვაჟო, ადამიანი ცოცხალია! მომეხმარეთ სასუნებელი და წყალი! — დაიძახა ერთმა მეზობელმა (მეზობლები შეგროვდენ წაბლაძისას, ტირილის ხმა რომ გაიგონეს), რომელიც ანნას მაჯას უშინჯავდა.

საჩქაროდ მოარბენინეს სასუნებელიც და წყალიც. ერთი-ორი საათის შემდეგ ანა მართლაც მობრუნდა.

როცა სტუმრები და მასპინძლები დამშვიდდენ, თინას მოსვენება აღარ ჰქონდა: ხან ერთ სტუმარს ეფუჩუნებოდა, თუ როგორ მოხდა საქმე, და ხან მეორეს.

— ყოველთვის ესე იევაბი და უხეირო ნასაქმობი იცოდა ჩემმა რძალმა; წვიდა საცხა ცხრა ფთას იქით, გამონახა ერთი იევაბი, ფუხარაი ოჯახის შვილი და ათხოვნია ცოლათ შვილს. ნეტამინც ან თვალადობა უვარგოდეს, ან ტანადობა! რაი, მე რალას ვჩივი, თვითან ხედავთ, რაც არის. ზდილობა? რავაც ზროხამ არ იცის, არც მან. ვაჟო, პაწაი რეიზა არ მაცალე! ჩემ გაზდილ ბაღანას თვითან მე მოფუნახავდი საცოლოს. სხვაი თუ არა, ანნაზე მეტს-კი მივხდებოდი ავს და კას. მარა თავის დღეში გულ-ხარბი იყო, საწყალობელი! ეხარებოდა მე რომ საქმეს ვიქმოდნი.

ზოგიერთს სარწმუნოდ მიაჩნდა თინას ნაამბობი, სხვები-კი ურწმუნოდ ხუჭავდენ თინას ლაპარაკის დროს თვალებს. თინა ცდილობდა, რომ ანნას და მის შვილებს არ გაეგონათ მისი ლაპარაკი, მაგრამ, რადგანაც ანნას გულ-წასულობის დროს ლამემ მოუსწრო, ავადმყოფი ანაი სახლში შეიყვანეს და იქ დააწვინეს. პატარა ლამპა სუს-

ტად ანათებდა სახლში და ამიტომ თინამ ვერ უშეაყენებდა ლევანტიე, რომელიც მის ახლოს, მიბნელებულ კუთხეში იდგა და ისმენდა თინას ლაპარაკს.

— არ გცხვენია, რომ დაბერდი და მაინც ვერ დიეთხუე ცრუობის ლაპარაკს! პიჯვარს რაღაიზა იწერ დილა-დილას, თუ ამაზე მეტი სინდისი არ გაქ! — უთხრა თინას მოთმინებიდან გამოსულმა ლევანტიამ, — მომითმინეთ, მე მოგახსენებ ყველას, რავაც იყო საქმე. ლევანტიამ უამბო მეზობლებს დაწვრილებით ყოველივე და ცხადად დაანახვა ყველას, თუ ვინ იყო იმ საღამოს ჩხუბის მიზეზი. უამბო აგრეთვე სხვაც ბევრი ცული ხასიათები თინასი.

— ასე გახლავს, ბატონებო, ერთი რომ უთხრა — აწი შენ ახალგაზდა აღარ ხარო, საუკუნო მტერათ გადაგეკიდება, — დააბოლოვა ლაპარაკი ლევანტიამ.

— ბარემ, ბიკო, მეიტანე დანა და დამკალი! სასიცოცხლოთ მაინც აღარ ვარგვარ აწი, ისე გვეილანძღე! ღმერთო, შენ ხედავ! ამას მემართლებოდენ! ძლივს ამოილაპარაკა თინამ, რომელიც მკვდარს დამხგავსებოდა სახეზე და ისე მოკუტულიყო, იფიქრებდი, რომ უნდოდეს ნემსის ყუნწში გაძვრებაო.

ესიკამ დაუწყა წყრომა თავის უმცროს ვაჟს — რავა გუუბედე ჩემ რძალს ასე ვალანძღვაო, მაგრამ ლევანტია გრძობდა, რომ არავითარი დანაშაული არ ჩაუდენია, რაც თქვა თინათინზე, ყველა სიმართლე იყო, ამიტომ თავისებური უშიშრად და მკვირცხლად იყურებოდა და წარბსაც არ იხრიდა მამის წყრომაზე. გარეშე მაყურებლებში ზოგიერთმა გულ-შემატკივარმა დაუწყეს თინას დარიგება: ნუ იხამ ამას, ნუ შეაწუხებ ოჯახს, მოხუცება რა დასაძრახისია! ყველა უნდა მოეხუცდეთო და სხვა. ერთმა, ასე ოცდახუთი წლის ყმაწვილმა, რომელსაც წვერი კარგა გრძოდა ჰქონდა მოშვებული, თქვა: „მოხუცებიზა რავა ვაგნჯავრდები! ეგერ იქით, წინაზე, ბათომში ქათმები ჩევიყვანე გასაყიდათ. რავაც-კი დამინახეს რუსებმა და მაშინე „სტარიკო“ დამიწყეს ძახილი, მარა აგი რავა მეწყინებოდა!

ამ ლაპარაკის დროს თინაი იჯდა ცოცხალ-მკვდარი და ძლივს გასაგონი ხმით იძახდა: „ღმერთო, შენ ხედავ! ამას მემართლებიან! ვის რა დუუშავე!“ მეზობლების ლაპარაკს ყურსაც არ უგდებდა. მაინც საზოგადოდ თინას ყოველთვის ეგრე სკირდა: ან მისი ქება უნდა გეტქვა, ან მასთან საქმე უნდა გქონოდა და ან ვინმეს გაკილვის ამბავი უნდა ყოფილიყო, რომ ყურადღება მიექცია და მოესმინა. თუ რომელიმე შემთხვევის გამო ვინმე დარიგებას დაუწყებდა, დარიგებით შეურაცხყოფილი თინაი ტირილს დაიწყებდა. მაგრამ ახლა იმდენზე შეურაცხყოფილად სთვლიდა თავის თავს, რომ თითქო გაშრა და ტირილს ველარ ახერხებდა.

(დასასრული იქნება)

გ ა გ ა უ ხ უ ლ ი.

შახაფხულის ტურფა დროშა გადიშდა მინდარ-ველებზე; „გაშა, გაშა სინდარის ჩანგს!“ — ამეფიკონივ ილტა ადებულა სუბუქ ფრთაზე. — მათეფაწ მოფრანავს ჩვენკენ სხივი, — იო ანუღრამ გულს ცეცხლი დასაგვიხს.

გადაფანტეს შავი ხისლი
 და სამთარი აკვინესისი
 აჭა დიდ ტუეს, ზურმუხტ-კახას
 შეეცვალა გლგოფა მღერად,
 „აწ-კი დროა მოვმართოფა
 ჩემი ჩანგიც სიმთ სუღერად“...
 ამას ამბობს და დიდის ნამს
 გუფს აზკურებს სხსადისთ,
 ნოწნი მუხა ტატებსა შლის,
 ემზადება სკავისთ.
 რომ გაზაფხულს—ტურფა დროშს
 დაუქნიოს თვის კენწერა,
 მიეგებს განთიადსა:
 ვაშა, მრავალჯამიერა!
 გაზაფხულის ტურფა დროშა
 გადიშდა მინდორ-ვეფსე;
 „ვაშა, ვაშა, სიცაცხლის ჩანჯს“!
 ადიბეჭდა სუბუქ ფრთებსე.

ი. ევლოშვილი.

ქუთაისი და ხონი.
 (შენიშვნები)

ზიდი ახირებული ქალაქი გახლავთ ჩვენი დალოცვილი ქუთაისი! მეტად შემუშავებული უნდა გქონდეს გონებრივი თვალთა ხედვა, რომ მისი მაჯის ცემა სავსებით გაიგო, სამართლიანი მსჯავრი დასდო მისი ტურფა და კეკლუცი შვილების ამა თუ იმ მოქმედებას. ქუთაისზეა ნამდვილი გამოჭრილი ქართული ცნობილი ანდაზა „მტერს შორიდან გუფს-უწყულულებს, და მოყვარეს ახლოდანა“. აბა, ერთი უცხო მხარეში მიბძანდით და გახეთებით და კერძო კორესპონდენციებით თვალ-ყური ადევნეთ ქუთაისის ცხოვრებას, მისი ტალღების შეხეთქება-შეჯახებას? ფიქრობთ: „აი, სად ყოფილა, ბატონო, სიცოცხლე; აი, სად ღუფს და გადაღუფს ცხოვრება, სად მოიძებნება საზოგადო საქმისათვის ენერგია, ინიციატივაო!“ კითხულობ, რომ ქუთაისლებმა ამა და ამ საქმეს მოკიდეს ხელი, შეურყეველი საძირკველი ჩაუყარესო, ამ და ამ ადგილას საზოგადოებრივ უსვინილისობას შეებრძოლესო, დაწყებული საზოგადო საქმეები პროგრესიულად იზრდებიანო და სხვა. ასეთია ქუთაისი შორიდან, მარა მობძანდით ქუთაისში, გაეცანით დაახლოვებით საქმეებს და მაშინ სულ სხვა სურათს დაინახავთ. უცხო მხარეში მყოფის წარმოდგენა თურმე ძლიერ შორს ყოფილა სინამდვილესთან; აბოზოქრებულ და აზვირთებულ ზღვის მაგიერად აქ ხედავთ ჩვეულებრივ კალაპოტში ჩამდგარ ტბას. შორს მყოფი თურმე გუბეში ქვის სროლით გამოწვეულ წყლის ზედა პირის ქანაობას ვლებულობთ ზვირთებათ. საზოგადოებრივი ტენდენცია, საზოგადო საქმე—ეს ყრუ ხმაა, ის არ ახლისებს და არ აღფრთოვანებს თვით ინტელიგენტთა უმრავლესობას. მართალია, რამდენიმე პირი მუშაობს, მაგრამ უმრავლესობა პირადულ ჰანგებზე ჩხირკედელაობს; მათი მოქმედება საზოგადოებრივ ზეწარში გამოხვევულად იმისათვის მოჩანდა, რომ დიდ სჯაბაას და კომენტარებს იწვევდა ის. ასეთია ქუთაისი ახლოდგან. თითქმის სავსებით ამ ყალიბზეა ჩამოსხმული ხონიც. აქაც რალაცკეთდება, ვილაცას ეომებიან, მაგრამ ეს „რა-

ლაცა“ ერთობ პატარაა და „ვილაც“-კი—პირადობა. ჩვენ გვითქვამს და ვიმეორებთ, რომ ხონმა, შედარებით, ბევრი გააკეთა მოკლე დროში, მაგრამ მას ძლიერ ბევრი და აუცილებელი საქმეები აქვს დასაწყებ-დასამთავრებელი. სხვა არა იყოს-რა, ეს ბიბლიოთეკის უქონლობა, სახალხო კითხვების და საკვირაო სკოლის გაუმართველობა, თეატრის შენობის აუგებლობა და ყოველგვარ ქონებრივი გასართობის დიოგენის ფარნით საძებნელათ გახდომა, საკმარისი ხონის ძილის დასამტკიცებლათ. მერე ინტელიგენტური ძალა არ იყოს, მატერიალური დახმარება არ იშოვებოდეს!

ამ საერთო მოსაზრების შემდეგ ურიგო არ იქნება, რომ დღეს-დღეობით ქუთაისში და ხონში წამოყენებულ კითხვებზე მოვილაპარაკოთ. ქუთაისელებს დღეს მომავალი ქალაქის თავი აინტერესებთ და კიდევ გამართულია ცხარე კამათი. ბევრგვარი აზრი ტრიალებს აქ, მაგრამ ყველასი გადმოცემა უმნიშვნელოდ მიმაჩნია. ვიტყვი მხოლოდ, რომ უმთავრესი ფოკუსი, სადაც თავს იყრის ინტელიგენტთა უმრავლესობის სიმბატია, ჯერ-ჯერობით ბ. ზდანოვიჩია. „ერთხმად ამოირჩევოდა ბ. ზდანოვიჩი, რომ ქიათურის რჩევის თავმჯდომარეობას მიატოვებდესო“, გაისმის აქ. „ქიათურელებო, რას იზამთ, ზდანოვიჩმა რომ მრგატოვოსთ-მეთქი“, შევეკითხე ერთ შავი-ქვის მწარმოებელს. „ერთხმად პეტრიაშვილს ამოვირჩევთო“, მომიგო მან. მართლაც, ეს დაწყვეტილი „რომ“ რომ არ ჰქონდეს ბ. ზდანოვიჩს, ის გავიღოდა ერთხმად. ამგვარი შრომის განაწილებით-კი ბევრი უკმაყოფილოა და სამართლიანიცაა ასეთი უკმაყოფილება. ან ერთს მოვკიდოთ, ბატონებო, ხელი და ან მეორეს, თორემ ორი კურდღლის მიმდევარმა რომ ვერც ერთი დავიჭიროთ? ვერც ერთი დავაკმაყოფილოთ და ვერც მეორე? მაშინ? მაშინ ისევ ჩვენთანები მოგვითითებენ და იტყვიან... მაგრამ რას იტყვიან, ეს თქვენ გამოიცანით. მეორე კითხვა, რომელზედაც გაუთავებელი ლაპარაკია გამართული ქუთაისში, გახლავთ რუსეთთან შეერთების ასი წლის იუბილეი და „არა ჩვეულებრივი თავად-აზნაურობის“ გადაწყვეტილება. თავად-აზნაურობა ამ საქმის გამოსარკვევათ საგანგებო კრებას იწვევს აპრილში და მანამდე-კი კომისიას აქვს საქმე მინდობილი. კვირას, 18 მარტს, თ. დ. ნიჟარაძის თავმჯდომარეობით კრება იყო ადგილობრივ ვაჭრებისა ამავე საგნის შესახებ. კრებამ აქაც კომისია ამოირჩია, კიდევ არის რამდენიმე საინტერესო კითხვა ქუთაისში. ბ. გველესიანის საქმე, ბ. კვირკველიას საქმე და სხვა, რომელზედაც შემდეგ მოვილაპარაკებთ.

მიგუბრუნდეთ ხონს. ამ ცოტა ხანში აქ რამდენიმე საკითხი უნდა გადაწყდეს. ველით „სახალხო ბიბლიოთეკის“ გახსნას. ნება-რთვა ჯიბეშია, ფულიც, თუმცა საკმარისი არაა, ჯიბეშიაო. ესლა მხოლოდ ცოტა დაფაციცება საჭირო და საქმეც მოთავდება. ამ საქმის საჩქაროთ მოგვარება მით უფრო საჭიროა, რომ თვით ხალხი თხოულობს აქ გონებრივ საზრდოს. ერთ ნოქარს ვერ ნახავ ხონში, რომ წიგნები არ ჰქონდეს და არ კითხულობდეს. მხოლოდ ეს წიგნები მეტად „იაფი ბაზრის“ ნაწარმოებია, რომელიც მარტო ფანტაზიას უვითარებს მკითხველს. ბიბლიოთეკის დაარსებასთან მჭიდროდ შეკავშირებულია ყოველ-დღიური ფოსტის არსებობა. დღეს ხონელები კვირაში მხოლოდ ორჯელ ღებულობენ კორესპონდენ-

ცემს. ამ ანორმალურ მდგომარეობას თითქო შეებრძო-
ლენ აქიურები, მაგრამ საჭირო ენერგია ვერ გამოიჩინეს.
ამ საქმეებს მოყვება ზემოთ ჩამოთვლილი საჭიროებანი.
მაგრამ იმათზე შემდეგ წერილში.

სტ. შავლია.

ბ ი ბ ლ ი მ გ რ ა შ ი ს .

(ს. 3 ა რ ტ ა კ ი — ისტორიული რომანი ჯოჯოხანოლინა, პირ-
თარგმანი ნინო ყიფიანისა). — თუ პირობისაგ

ბოგანბოლის რომანი „სპარტაკი“ დიდი სხნა ცნობილია
რუსულ ლიტერატურაში და ვისაც იგი წაუკითხავს, დაწმუნებული
ვართ, ძლიერ ესტეტიურ სიამოვნებას მიიღებს. ეს წიგნი
ძლიერი მხატვრული ნიჭით არის აღბეჭდილი და ბევრი მკითხველიცა
ჭევეს რუსეთში. ამის ჭიშკრებს, სხვათა შორის, ის გარემოებაც,
რამ „სპარტაკი“ კარნიკისა და გულიშამბარავის ქალის იტა-
ლიურიდან რუსულზე ხათრგზნი ფრულ დასიტავს; ამ თარგმანის
კარდა არის კიდევ რუსულ ენაზე სამთალოვის ქალის მიერ შე-
მოქცეებით, სასაზნოთ კადმოლოელი და გამოცემული 1895
წელს.

სწორედ მადლობის ღირსია ქ. ნინო ყიფიანისა, რამ ასეთი
მშვენიერი წიგნი უძღვნა ქართულს მკითხველს.
მარა სიამრთლეს და ჭეშმარიტება მოითხოვს ადგილმორ-
ნაკლი ქართული თარგმანისა. საზოგადოთ წიგნის შინაარსი ვერ
არის კადმოლოელი ცოცხალი ქართული ეხით: უგულვან მი-
ძველებული ქართული კილოა ხანმარი, ზოგჯერ „რუსიციზმე-
ბიც“ შეკრძლებათ; უფრო სამწიხრობა იხა, რამ შინარგმნელს
საუკეთესო ადგილები აზრის შეცვლით, სუტათ და შემოქცეებით
უთარგმნისა. წერილი რამ არ გაგვიგრძელდეს და მკითხველსაც
თავი არ მოვაბეზროთ, ჩვენ ვუჩვენებთ წიგნიში ზოგიერთს
ადგილებს და ამოწერთ სახიმუშოთ მხოლოდ ერთ ადგილს. აი,
მაგალითად, 311 გვერდზე: „გმადლობ, სულ-გრძელ ქალო,
შენის ერთგულებისათვის ჩაგრულთა შესახებ, მაგრამ ჩვენ მო-
ნობის მისხობა ვვინდა და ერთმანეთს ისე უნდა მოვუქცეთ,
როგორც თანაწირობი“ ეს ადგილი რუსულათ ასე:

— „Благодарю тебя... храбрая женщина...
отъ имени всѣхъ угнетенныхъ... Благодарю
тебя за выражение твоего ко мнѣ почтенія. Но
мы, стремящіяся отмѣнить рабство, должны на-
чать съ отмѣны всякихъ рабскихъ поступковъ.“
(стр. 276, переводъ Каррикъ и С. А. Гуши-
шамбаровою, изд. Поповой, 1899 г.).

შეადრეთ აგრეთვე ქართული თარგმანის 56, 330 და
345 გვ. რუსული თარგმანის შესაფერადებებს და თქვენ და-
წმუნდებით, რამ ეს შესანიშნავი წიგნი ვერ არის სასურველათ
ხათრგზნი; ამას კარდა მთარგმნელს გლადიატორების სასამლორო
ლექსები ზოგი ზრზნით უთარგმნის და ზოგი სულაც არა.

ასეთი ხაკლი აქვს თარგმანს, მაგრამ ის ჩვენთვის მაინც
სასურველი და დიდთ სასარგებლო წიგნია რას გვსწავლის და
რას გვიხატავს ეს წიგნი? მთავრთ რამ ვსთქვათ, ის გვიხატავს
ძველი დროის — რომის იმპერიის — ჩაგრულთა შავბედს, მო-
ნების ბრძოლას ზატრიცებთან.

ხშირი ამების წყალობით რომაელებმა დიხურეს მამინდელო
ქვეყნის თითქმის უგულა უკეთესი და ცნობილი ერები და ტუქები
იმ დროის წეს-წყობილების თანახმით კადაქციეს მხებათ.
მონებს აკეთებინებდენ უგულაფურს; რაც-კი ზატრინებისთვის
საჭირო იყო: ათუსვენებდენ რომის მიხდგრებს, სრულუბინებდენ
ხელბობს საქმეებს და სხვა აუარებულ აუტანელ მძიმე სამუშაოს.
უბედური მონები სრულად უშეუდ იყვენ: სამართალი, ზატრი-
ციების მიერ შედგენილი, იმათთვის არ არსებობდა. ზირიქით,
კანხები იმათ სასტიკათ სჯიდა მცირე ურჩობისათვის; ამასთან
უფველ თავისუფლ რომელს ნება ჭქონდა დაესჯა, ეწამებია,
მთველს კიდევ თავისი მხა, თუ ამას მოიკუნებდა ხოლმე.

ამას კარდა მონობამ განათავისუფლ რომაელები უფველკვარ
მუშაობისკან, შეჩვია ისინი მუქთა-უღახბობას, უსაქმრობას და
შეტყურ თავ-შექცევა-ლახლანდარობას; ერთი ასეთი მხეცური

და არა კაცური თავ-შექცევა იყო მონათა უფველ. უბედურთა
მონები ზატრინთა თავ-შესქცევით უნდა შემოდებენ უსაქმრობისა
სამკვდრო-სასიცოცხლეთ, ერთმანეთის კასაუფველთ, ასეთი და-
წიკება, სისხლისღვრა ზღებდა და ცის ქვეშე, მრგვალ, დაუ-
ხურავ შენობაში — „ცირკში“. იმ შენობებს, რომლებსაც უნდა
კაერთთ თავისთი სისხლის ღვრით მოწყენილი მდიდრები,
„გლადიატორებს“ ეძახდენ.

რომაელებს ძლიან უყვარდათ იმისთანა სიერი, სადაც
ადამიანის სისხლი ნიავ-ღვაროვით მიდიდა; ამიტომ იმათ
ცირკში საბრძოლველათ ისეთი მონები კამეჭავდათ, რომლებიც
სახელ-განთქმული იყვენ თავისი ვაჟ-კაცობით, სიმამცით, სი-
მარდით და მკლავ-ღვრიერობით. ამისთანებს იარაღის ხმარებას
და სისხლის ღვრას სჯახებოთ ასწავლიდენ განსაკუთრებითი
გლადიატროთა სკოლებში.

მონათა მეთაურათ კამევიდა გლადიატორი სპარტაკი. ამან
თავისი წარმოდგენელი ვაჟ-კაცობით, მტვერ-მეტველებით,
ღმობიერებით და კახების გამჭრახობით ადრდა, აამედრა მო-
ნები, ან „სიკვდილი, ან თავისუფლება“, დასძახეს იმათ და
შეუდგენ საქმეს; საქმე-კი მიხდა იტალიაში 73 წლის წინათ
ქრისტეს დაბადებამდე. აი, ეს ბრძოლას გამხატული „სპარ-
ტაკი“.

ჩვენ დაწმუნებით ვიტყვით, რამ ქართულ ენაზე უცხოე-
თის ზოგიიდან რი მეტათ საყურადღებო და საჭირო თარგმა-
ნია, რომლის დაფასებას კარგათ შეუძლია ჩვენს ხალხს. ზირველი
„გლუხი-კაცის ისტორია“ მშვენიერათ ხათრგზნი ივ. მაკაგა-
რიანის-მიერ და მეორე-კი — აი, ეს „სპარტაკი“. წიგნის სიგრძე-
სიდიდე რამ ქართულ მკითხველს არ ამიხებს, როგორც ზო-
გიერთებს ჭგონათ, ამას „გლუხი-კაცის ისტორიის“ მაგალითი
ხათლათ გვიმტკიცებს. ამ წიგნს, რთ ტომათ გამოსულს, დიდი
სიამოვნებით და გატაცებით ჭკითხულბან ჩვენი ხალხი. მამ,
ჩვენი აზრით, დიდთ სასურველი და მოსალოდნელიც არის
ხინო ყიფიანის თარგმანის ჩვენი ხალხში გავრცელება. ეს მით
უფრო შესაძლებელია, რამ წიგნი სოფთად არის კადმოლოელი
და ღირს ძლიან იათად: 569 გვერდ. წიგნი სამ აბსათ...
რავდენ — ალამე.

ახალ-სენაკის სტამბა-წიგნის მალაშიის დახურვის ვამო
(წერილი რედაქციის მიმართ *).

რცა ახალ-სენაკში ხსენებული დაწესებულების დასრუება გან-
ვიზრახე 1891 წ., ჩემი მიხანი სულ სხვა იყო, ვიდრე ეს
„ივერიას“ და მის „უხვარო“ თანამშრომელს ჭგონია. თორემ,
ხუ თუ ათი წლის წინად, როდესაც ერთი-ორად ხაკლები სასწავ-
ლებლები იყო, და სხ., ის უნდა მოეჭებია და მოხებოდა, რამ
სენაკში სტამბა-წიგნის მალაშიის დასრუება დიდ მოკებას მომცემს
მეც კარგათ ვიცნობდრებ და გავმიდრდებო-მეთქი?! ამას ითვებრებ
და მხოლოდ ჭეუ-სუ უკმყოფილო ადამიანი და ისეთი კაცუხები,
რომელთაც ეს ახლაც ჭგონათ; საქმისა ხოლო არა კაკებათ-რად
და არ იცი ახ, რას ბოდავენ და რას სწერენ... ამიტომ ხურავინ
ითვებრებს, რამ დღეს თუ ხსენებული დაწესებულების გაშქმება
კადაფუფიტეთ ახალ-სენაკში, ვითომ ეს იმას ნიშნავდეს, რამ
ზირველად ხათქიო მოლოდინი არ კავვიმართლად და ამიტომაც
ვსზობდეთ ამ უსმთ. ამის მიზეზი მხოლოდ „ივერია“ გახლავთ.
„ივერია“ ბურჯურ აუხსენი მისი „უხვარო“ კორესპონდენტისა
და ჩემი ზირადი უკმყოფილობა და ამავე უკმყოფილობის კამო
მისი არა ადამიანური საქციელი — სიტყუის წერა. მარა იმის მა-
კერ, რამ კამოკვლია სიმართლეს და შემდეგში კაერთხილე-
ბულიყო მანც, არა თუ მოხბო ამ დაწესებულებასე ცილის-წა-
მება, ზირიქით, უმატა კიდევ და სამკაიერათ მე არ მამცა ზა-
სუნის მიცემის საშუალებაც-კი...

ამ წინასიტყუობის შემდეგ ვხანოთ, რამდენათ საფუძვლი-
ანი და სიმართლესე დამყარებულა ის წერილები, რომელნიც
იტვლებიან ჩვენი მალაშიის საწინააღმდეგოთ „ივერიაში“:

* ეს წერილი „ივერიის“ რედაქციამ არ დამიბეჭდა და ამის
გამო თავის დროზე არ გამოვიდა.

„ყოველი ზიროვნევი ადამიანი უნებრავად (უხეობრივად!) მოვალეა, რომ ავს ავი უწოდოს და კარგს კარგი, უკეთესსაცა ღირსია უურადღებოს და ხალხის ისედაც შევიწროვებულს ცხოვრებას (ოღონდაც!) ეხება. სწორედ ეს მქონდა აზრად, რადგან „ივერიის“ № 239-ში ჩემი „მცირე შენიშვნა“ მოვალე ვიყავი. თავართქილაძეებისადმი მიმართული; მე ვამბობდი: „ზიროველ ხსენებში ივინი ზირონათელადა სიხილისიერად ჭეიდენენ ყოველგვარ სასწავლო ნივთებსა, მაგრამ ამ უკანასკნელ ხსენებში კი ყოველივე გაკვირებულს-მეთქი“. დაიბეჭდა თუ არა ჩემი „შენიშვნა“ ძმ. თავართქილაძეების მადახიში ყველაფერი გააძვირეს (ვინ უფროდობას!); ცხადია, რომ ძმ. თავართქილაძეების მადახიში, სიძვირის გარდა, შეუფერებელის სიტყვებით ეპურობიან. ამ უამთ-კი, რომ რაც ვთქვი ეს ცილის-წამებთ არ ჩამითვალენ (არა, დავჯერებენ!)—ამ დღეებში მათთან ერთმა მისწავლემ რვეული იყდა. მისწავლეს კარგი ჰგონებია, რადგან ხაც ვთქვამთ: „ეს არის ახალ მდღის რვეული“, (ეს სიტყვები „ივერიის“ „ზუბლიცისტი“ ექნება გავხილი ამავე დაბაში მეთვრთლე ურთებისგან, მარა აქ წასვდა, თვარა წიგნის მადახიში „მოდან“ რა უნდა?). მისწავლებელს (ამ მისწავლებლის და მოსწავლის ზირონათელის ახსნა არ იქნება?) მისწავლისათვის რვეული დაუწებია: „ეს ვისგანაც იყდა, იმსვე გამაძვლევინიო“, მისწავლემ ისევე მიუტანა მათ თავიანთი ადამის დროინდელი რვეული (დახე, დახე, ადამის დროინდელ ეოთიდა თურმე რვეული, ამოხრდა-კი ამტკიცებდა, რომ ჩვენ ლიტერატურა ჯერ არ ვქმნიან), წარმოადგინეთ მკითხველად! მისწავლემ კარში გამობრძანებს და არც რვეული გამოუცვალეს, ისიც წაართვეს და არც თუელი მისცეს (აი, სად იყო ერთი ადგილი, ან ჩვენი „ივერიის“ ზუბლიცისტი, რომ ძმათა თავართქილაძეების ნოქრები მათ მადახიის გვერდზე, სმარხონ სმარხველში, არ წაართვიან!). ეს თუელი და რვეული დღესაც მის ხელშია (ასე თუ მოიტყუნ, მალე გამიღიდრების!). ახლა ვიკითხოთ, შეშვენიის განა ასეთი მოქმედება იმ ადამიანს, რომლის უხეობრივი (კიდევ უხეობრივი!) მოვალეობაცა სწავლა-განათლებას ხელი შეუწყოს?... ასეთი მაგალითები ბევრია, მაგრამ მიაქვამენ თუ არა ივინი ამის უურადღებოს, ეს ალანმა უწვიან! („ივერიის“ ზუბლიცისტი ჰგონია, ვინც ბათიში ვართ, ყველა ადამის ვლადისულობით—ტრუბის!). ადარც შევიძლიან დავმადლოთ (გას არ ვიცით!), თუ სასტამბო საქმეებს რვეულს ასრულებენ (ჯერ ასრულებს აკრეფენ და მერე მხეხიან სტამბავენ!). უწინ რომ 100 ცალ „ტირილ-ქორწილის“ (ჩემ სიცოცხლეში არ შემხვედრია „ტირილ-ქორწილის“ ქაღალდის ერთად ბეჭდავს!) ქაღალდებს მხეთად ბეჭდავდნენ, ამავე ბარათებს ახლა სმ მხეთად და ხან ოთხდაც ჰბეჭდავენ (ოთხ მხეთად უთუოდ ჩვენ „ივერიის“ ზუბლიცისტი?). ამგვარ ბარათებს ფოთში ბ-ნი (ჩვენზე ერთი არ წამოცდა „ბ-ნი“, ნეტავი შენ; ტულუში!) ტულუში თავის სტამბაში თითქმის (?) მხეთად ნაკლებად ბეჭდავენ.

„ამაზედ მეტი აბუხად ავლებს გავხილიან? (ოღონდაც, რომ არ გავხილიან, მაგრამ წამხილარა დრო და ახლა ვიკითხოვთ „ივერიის“ ში, რომ სიცრუე არ იყოს!) კარგი იქნება ძმ. თავართქილაძეებს ჩემს სმარხილანს (ისე დმერთი გიშველიან!) ჩივილს უურადღება მიაქციონ, ჭეიდონ ყოველივე და ბეჭდონ ისე, როგორც უწინ შერებოდნენ, თორემ უხეობა მოგების მადახილად მათვე აზარადებს. (დახე, დახე! კომერციის მცოდნე უფოთა!) და; სხელსაც ეტვი არ არის გაუტყეს“ (ეტობა, ხამეტნავთ სწუნს ჩვენი სხელის გატყენისათვის!).

ამით თავებს „ივერიის“ უხეობა თანამშრომელი თავის ებისტოლეს „ივერიის“ ამ წლის № 2-ში, ხოლო წარსული წლის 239 №-ში, რომელიც უურადღებოდ დავტოვეთ, რვეულის სიძვირზე გვინიდა. წინადაც სწორად ფსევდონიმებით, მარა ჩვენ შევეთვალეთ, რომ ნილაბ ჩამოფარებულ მუდამხელებს მსუნს არ ვაძლევთ, რის შემდეგ წარსულ წელში მოაწერა: ტ. კალანდარიშვილი და ამ წლის № 2-ში ტრიოფან კალანდარიშვილი.

ამგვარად, ამ წერილებიდან გამომდინარე, რომ ტრ. კალანდარიშვილი უფოთა გულ-წიფელი (ისე დმერთი უმეულის მას!) მოდგაწე, დახეგრულების და გაუფლეთების დამცველი და მისთვის თავდადებული, ხოლო ძმათა თავართქილაძეების წიგნის

მადახი და სტამბა-კი გამუფლეო, მსარტველი, სიმდიდრეზე მად გაღვიძებული და სხვა... ბ-ნი კალანდარიშვილი „ივერიის“ სმუხლებით სხელს უტყეს და ჩირქს სტყეს. იმ დაწესებულება, რომელიც სწორედ იმ მიზნით არის დაარსებული, რომ მთელ კუთხეს დაეხმაროს გაუფლეთის და გაძარცვისაკენ... ხელი გაუწიოს დამხავრებულს და გამუფლეულებთან ბრძოლაში. ახლა გავხილოთ და მივმართოთ საბუთებს, თუ რამდენათ მართლად სწორს „ივერია“ სენაკის სტამბის და წიგნის მადახიის შესახებ: რაც ჩვენ სენაკში წიგნის მადახი და სტამბა გავხილით, მამინ ვივადით, მაგ., რვეულებს 100 ცალს 4 მ. 50 კ., თითო ცალს 5 კან., ხოლო ახლა ვივადით, მიუხედავთ იმისა, რომ ახლანდელი რვეული უკეთესია, 100 ცალს 2 მან. 50 კან., ხოლო თითო ცალს 3 კან. (თავის სმარხობი ქაღალდით, რასაკვირველია). ახლა ვიკითხოთ, რას ვივადით უწინ და რას ვივადით ახლა? 100 რვეული უწინ გავაძლევდა 80 კ. მოგებას, თითო რვეული 1 1/4 კ.; ახლა გავაძლევს 100 ც. რვეული 20 კან. თითო ცალი 3/4 კ.; ქართულ დედანთან სხვა რვეული რვეული ბ. ი. გოგებაშვილის მამინ ივადებდა 100 ცალი 5 მან. და მოგებას გავაძლევდა 80 კან., ახლა ივადება 100 ცალი 4 მანეთი და მოგებას ვივადებებს 30 კანეთს. რომ ეს მართლაც მართალია, სკამბო გადახედლოთ მამინდელ განხილებებს „ივერიაშივე“ და წიგნადღესაც. ამასთან, რომ ეს ასე იყო და ასე არის დღესაც, ეს იცის მთელმა სმეგრელებში მუოთმა მსტირეცემულმა მისწავლებლებმა. მხოლოდ არ იცის, და უფრო არ უნდა იცოდეს, „ივერიაში“ და მისმა „უხეობა“ თანამშრომელმა ტ. კალანდარიშვილმა... ასე რომ, თითოეული ავსწერთ, მორს წავვიყვანს, ხოლო ვინც ურწმუნო თამა არის, იმათთვის ყველა ამისი საბუთები ჩვენ ხელთ გვაქვს და, თუ ვინმე მოგვთხვავს, ვუხევენთ კიდევ. და ამ მოგებით მადახიამ სარჯი თუ დავარა, ისიც კარგია.

რაც შეეხება სტამბის საქმეების სიძვირს, ეს ჩემთვის ზიროველი გავხილავა. ის კი არა-და. მთელი ქვეყანა დარწმუნებულია, რომ სასტამბო საქმეების ფასი წინანდელზე დიდად დაცემულია და ეს დაცემა გამოიწვიან ზიროვნეობაში და დაბეჭდვაში სტამბების გავრცელებამ. მაგრამ დავითანხმობთ „ივერიის“ და მის თანამშრომელს იმაზე, რომ ჩვენ 100 ქორწილის ქაღალდში 4 მან. გადავხედეით. რატომ არ ამბობს—ვისა? ან კიდევ შეუძლია ბ-ნი ტულუში იმეწმეს, რომ ის ბეჭდავს 100 ქორწილის ქაღალდს „თითქმის მხეთად ნაკლებ“? („ივე“ № 2), თუ ამას დაემეწმება ბ. ტულუში, მე მხოლოდ მამინ დავითანხმობი „ივერიის“ და მის უხეობა თანამშრომელს. წინადადებუ შემთხვევაში „ივერია“ და მისი თანამშრომელი იქნებიან ზიროვი მტრებით და შურისძიებით გაუფლეთილი და მათი შენიშვნებიც ჩვენზე ცილის-წამება იქნება...

რაც შეეხება ჩვენს ნოქრებს სხივარს, რომ ვითომ ივინი უხეოდლოთ იქცოდნენ, ესეც არ მჯერა, რადგან არ გამოსულა ჯერ ვინმე, რომ ჩვენთვის ეთქვას რამე ამის შესახებ. ხოლო თუ ვინმემ „განგებ დარიგებულა“ კაცი გაგზავნა და თან „განგებ“ ტალახში ამოხედილი რვეული გაატანა გამოსაცვლელათ და ნოქრმა ეს, როგორც გაუფლეთული, არ გამოუცვალა და მისწავლემ ვინება დაუწიო, რა თქმა უნდა, „გურული“ ვეღარ მოითმენდა ამას და კარში გაატვდა...

ჩვენ მანც „ივერიის“ და მისი ტრიოფან კალანდარიშვილის არათური არ გვჯერა. არ გვჯერა იმიტომ, რომ ჯერ სმეგრელების არც ერთს მისწავლებელს და არც სხვას, არც ზირონათელა და არც გახეთით, არ გაუცნადობა არავითარი სმეგრული ჩვენს ნოქრებს და რაღა მანცა და მანც ჩემს ზიროვ უკამყოფილ კაცზე დავცა საქმე, რომ სხვა არავინ უურადღებოს არ აქვას ასეთს უწვიანებს!?

ჩვენ ახლაც დიდი სიამოვნებით დავუჯერებთ, უკეთეს ვინმე სხეოდლოთ ცნობილი და მსტირისანი კაცი, სმეგრელებში მცხოვრები, თუნდ სსულოიერო სასწავლებლის, სთავად-აზნაურო სასწავლებლის, ან სორმადური სასწავლებლის მისწავლებელთაგან დაემეწმება „ივერიის“ და მის თანამშრომელს.

წინადადებუ შემთხვევაში, ე. ი., უკეთეს ვერც ბ-ნი ტულუში ვერ იმეწმებს, რომ ის მართლაც მხეთად ბეჭდავს 100

ცად ქარწილის ქაღალდს, უკეთუ ვერ იმოწიებს იმ მასწავლებელს და მოსწავლეს, რომელთაც „ახალ მოდის“ რვეული მიუღეს და „ადამის დროინდელი“ გამოდგა და ეს პირნი საიმედო კაცები არ იქნებიან; თუ არ დაემოწმებინ ავრეთვე სემი-სხენებულები სასწავლებლის პატივცემული მასწავლებლები; თუ ვერ დაამტკიცებენ ავრეთვე იმასაც, რომ ამ ოცი თვის განმავლობაში სხვაკი ვუთხილვარ (ერთს გასეთში იტრუა: ამ წელში ათჯერ იყოფო), მაშინ, ვიმეორებ, „იუკრას“ და მის თანამშრომელს ექნება ჩემთან პირადი მტრობა და მათ აღაპრავებს მხოლოდ ეს და არა საქმის სიუფარული... ამის შემდეგ უხდათ ნიღაბში გახვიონ და უხდათ უნიღაბთ სწორს, მე ხასუსს არ გავტყუებ. დეე, საზოგადოებამ რაც უხდა ის გვიწოდდეს ან ერთს და ან მეორეს...

მხოლოდ, რაც შეეხება ჩვენს წიგნის მადახიას და სტამბას, 1 მაისიდან ამასვე ვსვობთ ახალ-სხვაკში. გიხაროდენ „იუკრას“ და მისი „უხეჯარა“ თანამშრომელი, ტრიფონ კალანდარიშვილი! რამეთუ დიდი ხნის სურვილით თქვენნი აღსრულებულ იქნებიან და ხაშრომმა და ხაღვაწმა თქვენმა, დასამუშაველად და დასატკობლად თქვენდა, უხყოფოთ არ ჩაიარა... დახ, ისრებდეთ, რამეთუ ის თქვენგან ათუფლებული, დეენილი და ცილ-წამებულნი სტამბა და წიგნის მადახია, რომელმაც, თურმე, მთელს სამეგრელოს დიდი ზარალი მოუტანა, კადარბობა და კასაწელა ქვეყნა და, სამაგიერათ, კამდიდრა და გააუზრდელა „სადაცა დახ“ (ტ. კ.) მოსული და სიმდიდრეზე მად კაღვიძებული იმ. თავართქაიასკები, მაისის შემდეგ აღარ იქნებიან სხვაკში... სწორე ვითხრათ აღარ მინდა იქყოფა, სადაც პირადი უკმაყოფილო, რომელიმე დაწინავე გამოდის მისი წაბილწული, დაბალი გრძობის და ბაღდაშაინი გულის სურვილის დასაკმაყოფილებლად და აქ მის ხელს უმართავს და იარადს აწვდის ის ორჯახა, რომელსაც ბევრჯერ აუხსნეს და დამტკიცეს საქმის გარემოება და პირადი მტრობა, მაგრამ ის მაინც თავისას არ იშლის...

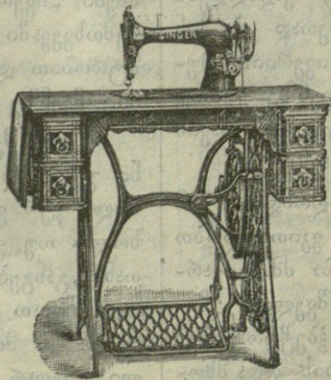
ქ. ბათომი. 6 იანვარი. კ. თავართქილაძე.
რედაქტ.-გამომც. ან. თ.-წერეთლისა.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

სამეურნეო ბანკის

გამგეობა სთხოვს ამ ბანკის წევროთ, მობრძანდენ **საზოგადო წლიურ კრებაზე**, რომელიც მოხდება ბანკისავე დარბაზში ოცდახუთ მარტს, თორმეტ საათის ნახევარზე.

ნამდვილი
საკერავი

ზინგერის
მაშინები

ისყიდება თფილისში მხოლოდ გოლოვინის

პროსპექტზე, მირიმანოვის შენობაში.

ზინგერის ამხანაგოების

თ ვ ი თ ე უ ლ საკერავ მაშინას

აქვე ამისთანა ნიშანი

უამნიშნოთ
მაშინა

ნამდვილი არ არის.

ექვს გარეშეა, რომ ყველა მოვაჭრე ცდილობდა და ცდილობს ისარგებლოს „ზინგერის“ სახელით, რომ ამით გაასაღონ თავიანთი მაშინები, უამისოთ-კი მათი მაშინების გასაღება შეუძლებელია. მათი განზრახვა მოატყუილონ მუშტარი და ამიტომ მალვენ თავიანთ მაშინების ფაბრიკანტებს. აქებენ თავიანთ მაშინებს, მუშტარს არწმუნებენ, რომ იმათი მაშინა ნამდვილი „ზინგერისა“ და ამხ. ფაბრიკისაა. „ნატალის ზინგერის“ და სხვად წოდებული მაშინები არ არის ჩვენი ფაბრიკისა.

(3-1)

სამანუშაქტურო ამხანაგოება **ზინგერის**.

- განსახილველი სკვნები:
1. საბჭოს მოხსენება წლიური ანგარიშის შესახებ
  2. სარევიზიო კომისიის მოხსენება იმავე საგნის შესახებ.
  3. ანგარიში 1900 წლისა.
  4. ხარჯთ-აღრიცხვა 1901 წლისა.
  5. არჩევანი: ერთის დირექტორისა, თ. ვლ. ს. მიქელაძის მაგივრათ, ორის საბჭოს წევრისა ნაცვლათ ბბ. ი. გ. თულაშვილისა და ი. ბ. საგინაშვილისა და სამის სარევიზიო კომისიის წევრისა და მათის სამი კანდიდატისა.

თფილისის კარგო სამაჭრნალო

მეურნალის მ. გედევანიშვილისა

(კუკია, ნიკოლოზის ქ., სახლი საგინაშვილისა, № 21).

ბელაშონი № 274.

ავადმყოფებს იღებენ ყოველ-დღე, კვირა დღეებს გარდა. დ ი ლ ი თ:

- გ. ი. ჭიჭინაძე—კბილის სნეულებანი, 8—10 საათ.
- მახელ გედევანიშვილი—ნერვებისა და წამლობა ელექტრონით—9—10 საათ.
- ნ. ს. მუღინი—ყურისა, ყელისა და ცხვირისა, 11—12.
- ი. ზ. ახალშენიშვილი—კბილის სნეულებანი, 10—2.
- ს. ნ. შატალავი—თვალისა, 11—12 საათ.
- ექიმი ქალი მ. ს. ბაქრაძე—ბავშვებისა, 11—12.
- დ. ა. გედევანიშვილი—ნერვებისა და შინაგანი, 12—1.
- მ. გ. ბეზინგანოვი—შინაგანი და ბავშვებისა, 1—2.
- გ. ლ. მარკვეიანი—საქირურგო, 12¹/₂—1¹/₂ საათ., სამშობათობით 3—4.
- ი. დ. ბეგთაბეგოვი—სიფილისისა, კანისა და საშარ-დესი—1¹/₂—2 საათ.

ს ა ლ ა მ ო თ ი:

- ი. ნ. თუშანიშვილი—დელათა სნეულებანი, 5—6.
- ს. ა. ბულაგოლოვი—შინაგანი (სტომაქის ავადმყოფობანი) და მიკრო-ქიმიური გამოკვლევანი, 5—6 საათ.

კ ვ ი რ ა ო ზ ი თ:

- გ. გ. მალაღაშვილი—შინაგან ავადმყოფ., 10—12. სამეურნალოს აქვს საწოლი ოთახები. ფასი რჩევა-დარიგებისა 50 კ., თხურატიები—მთრიგებით. კრატე 4 მ. დღე და დამუში. ერთი კრატე ღარიბთათვის უფასოა.